

jaargang 16

nummer 2

INHOUD

Autovogelen is natuur
verloochen 41

Ameland 1990 44

Het Varangerschiereiland:
vogelparadijs in het uiterste
noorden 47

Broedgeval van Grauwe Gans
(Anser anser) in het Land van Cuyk 54

De broedvogels van Salmorth
in 1990 55

AGENDA

17 sept. 20.30 Natuurmuseum
ledenvergadering (zie blz. 37)

15 sept. rivierentelling

13 okt. rivierentelling

17 nov. rivierentelling

15 dec. rivierentelling

DE MOURIK

VOGELWERKGROEP RIJK - VAN - NIJMEGEN e.o.

jaargang 16 nummer 2 *dile heq*

1990

VAN DE BESTUURSTAFEL

ALGEMENE LEDENVERGADERING

maandag 17 september 1990

20.30 uur

Natuurmuseum Gerard Noodtstraat 22, Nijmegen

Agenda

1. Opening, Notulen (zie onder), Ingekomen Stukken en Mededelingen
2. Bestuurswisselingen, aanvulling bestuur;
afscheid van Laurens Rietveld
3. Najaars- en winteractiviteiten
(excursies, herfstkampen, riviertellingen)
4. Uitwerking broedvogelinventarisaties
5. Rapportage andere werkgroepen
6. Wat verder ter tafel komt
7. Rondvraag
8. Sluiting

LEDENMUTATIES

Nieuwe leden: J. van Sant, Gorisstraat 30, 6521 CK Nijmegen

J.W. Spee, Bereklaauw 177, 5432 AT Cuyk

K. Beekers, Annastraat 294, 6525 HE Nijmegen

Adreswijzigingen: J. van der Coelen, Herbenusstraat 144, 6211 RH Maastricht

C. van Swaay, Hengstdalseweg 107, 6523 ED Nijmegen

Th. Vereecken, Felix Timmermanslaan 9, 5531 SG Bladel

H. Lange, Gildestraat 18, 5841 AC Oploo

B. van Noorden, Maassingel 144, 5751 VS Deurne

VOORJAARSLEDENVERGADERING VAN DE VOGELWERKGROEP RIJK VAN NIJMEGEN
E.O. D.D. 12-3-1990.

AANWEZIG: 16 PERSONEN, AFMELDING JAAP SIKKEMA.

1: OPENING

Dik Visser (interim voorzitter) opent de vergadering.

2: NOTULEN

De notulen van de voorjaarsvergadering worden goedgekeurd, NB: ad punt 4: Het penningmeesterschap vervult Sjef de Wildt.

3: BESTUUR

Laurens Rietveld treedt uit het bestuur wegens drukke werkzaamheden. Het voorzitterschap is vacant. Dik Visser neemt voorlopig waar. Gerard Schreurs heeft wegens drukke werkzaamheden het secretariaat neergelegd. Dit wordt overgenomen door Fons Reyerse. Sjef de Wildt blijft het penningmeesterschap doen. Door deze wisselingen bestaat het bestuur momenteel nog maar uit 4 personen. Dit is beslist te weinig. Er wordt dan ook dringend gevraagd om kandidaten voor in het bestuur.

Het financieel jaarverslag komt pas volgende vergadering.

4:ACTIVITEITEN 1989

Rivierentelling: momenteel tellen 4 ploegen. 2 westelijke maastrajecten zijn niet bezet. Heirvoor worden mensen gevraagd, met name mensen met een auto. Broedvogelinventarisaties: Ook dit jaar gaat de weidevogelinventarisatie in Bemmelse weer door. Het verslag van dit jaar moet nog komen. Er zijn weinig deelnemers. De inventarisatie vande But was eenmalig. Verslag komt nog.

5: BROEDVOGELINVENTARISATIE 1990

Ook dit jaar lopen er weer inventarisaties: -weidevogels in de Bemmelse polder-west, -Ward Hagemeyer start een project om door ons hele gebied enkele vogels te doen (liefhebbers doen b.v. een klein stuk bij hun in de buurt), -Heemtuinen Malden-SOVON-projecten (Staartjeswaard, Ooypolder, Gendtse waard), - Groenlanden-west door Peter Brouwer, -Land van Cuyk door de werkgroep land van Cuyk, -Weidevogels op Salmort (Johan Thissen en Dieter Muller), -Lourse bos (Peter Pelzer en Rob Gorissen), -Maasheggen via weekenden, -Fred Hustinx doet een stuk stad en Elshof. Verder wordt nog gedaan één stuk Elshof en maas-waal-kanaal, stuk K.U.-terrein, stuk Heumesoord, Duivelsberg, Wylerberg, Hatertse en Overasseltse vennen.

Er is een voorstel om een inventarisatieboekje uit te geven. (wie?). Er komt een overzicht van de inventarisaties in de Mourik.

Om de Maasheggen tussen Sambeek en Boxmeer te inventariseren worden 4 weekenden georganiseerd op 30/3, 5/5, 20/5 en 10/6. Er is een onderkomen, aanmelden bij Dik Visser.

6:STELTLOPERTELLINGEN

Het verslag van de landelijke tellingen is nog niet klaar. Hier verloopt alles soepel. De Kaliwaal en Erlecomse waard wordt geteld. Alle waarnemingen zijn welkom.

7:AUTOMATISERING/WAARNEMINGENARCHIEF

Peter Brouwer heeft 1989 ingevoerd. Hij begint nu met het invoeren van 1 soort vanaf 1980 (>1000 waarnemingen). Het archief is groot en bewijst zijn waarde. Hij vraagt iedereen om gegevens te blijven opsturen. Hulp bij het invoeren van gegevens is van harte welkom, Peter kan mensen eenvoudig inwerken. Hij vraagt om mensen die een bepaalde dag of dagdeel in de week bij hem thuis gegevens wil invoeren. Het Land van Cuyk wil ook automatiseren. Dit is te combineren. Er bestaat nu een gebiedsindeling voor de Ooypolder, Betuwe, Maas en Waal. Er moet nog een gebiedsindeling worden gemaakt voor het Land van Cuyk, Heuvelrug, Duitse grensgebieden, Noordlimburg. Deze indelingen worden gemaakt zodat we standaardgebieden krijgen die te verwerken zijn in het archief. Dit verhoogt in hoge mate de bruikbaarheid van het archief. De indelingen zullen t.z.t. in de Mourik verschijnen.

8:VOGELCURSUS

Laurens stopt met de coördinatie. Wie neemt die taak over?

Er wordt nog iemand gezocht die de avonds stadsvogels wil verzorgen. Verder worden er nog begeleiders gezocht voor de aan de cursus verbonden excursies mee te verzorgen. Ze zijn op zaterdagochtend. De cursus start begin april. Wie verzorgt de persberichten?

9:AMELAND

Er zijn nog 2 plaatsen, verder is hij vol. Het kamp is van 27-30 april. Vrijdag op eigen gelegenheid naar ameland.

10:RONDVRAAG

Peter Brouwer: wie wil meedoen aan steltloper-tellingen, excursies inventarisatie Groenlanden-west en weekenden opgeven bij Peter Brouwer. - De formulieren BSP-niet broedvogels te krijgen bij Peter Brouwer. Johan Thissen: Fenologieformulieren zijn bij hem te krijgen.

11:SLUITING

Dik Visser sluit de vergadering.

AKTIVITEITEN

VAN LEVENDE WETENSCHAP NAAR MUSEUMEXEMPLAREN

Wie Mourik-nummers uit de jaren zeventig onder ogen krijgt, kan vaststellen dat onze vogelwerkgroep in die prille jaren van haar bestaan een elan ten toon spreide, dat we nu nog aantreffen bij (een deel van) de werkgroep Land van Cuyk. Natuurlijk hebben sommige leden uit de beginperiode hun inzet en enthousiasme op niveau weten te houden, maar dat komt in groepsactiviteiten niet of nauwelijks tot uiting. Inmiddels zijn nogal wat mensen van mening, dat we moeten proberen het niveau van verenigingsactiviteiten op korte termijn te verhogen. Bij de ledenavonden worden we tegenwoordig omringd door een museumcollectie van onze studie-objecten en de overgang van levende exemplaren met veldwerk naar een bestaan als museumexemplaren moet, als het ven kan, beperkt blijven tot de accommodatie.

Ik heb mij voorgenomen een bijdrage aan de algehele restauratie te leveren door een poging te doen de van vroeger bekende excursie-activiteit nieuw leven in te blazen. De meest efficiënte manier lijkt het creëren van een werkgroepje met een coördinator. Om ervoor te zorgen dat zo'n groepje een hoger levensverwachting hebben dan, pakweg, een Nederlands korhoenkuiken, moet naar mijn mening de star niet al te vrijblijvend worden gemaakt. Het lijkt mij wenselijk, dat een vaste kern het excursieplan gaat uitwerken en de activiteit blijft ondersteunen. Daar wil ik alle leden die zich voor verenigingsexcursies willen inzetten, uitnodigen om zich bij mij te melden. We kunnen dan op korte termijn een bijeenkomst vaststellen en van gedachten wisselen over stukje overlevingsstrategie. Wellich kunnen we in een volgende Mourik al melden wat we hebben bereikt.

Jan van der Brugge
Zonstraat 7
6543 VM Nijmegen
tel. 080-780040

Om 7.00 uur hadden zich bij café de Zantpoort in Groeningen zo'n twaalf excursiegangers verzameld. De excursieleider schitterde op dat moment nog door afwezigheid. Enige minuten later voegde ook hij zich bij het gezelschap waarna we richting bos gingen.

Besloten werd om eerst een stukje door het bos te gaan en daarna door de maasheggen richting Sambeek een lus te maken om weer bij ons uitgangspunt terug te komen.

Het was koud en er stond een harde wind, een tegenvaller na de prachtige Paasweek die we hadden gehad. Hoe koud het was merkten we pas goed toen we uit de beschutting van het bos kwamen, het was verre van aangenaam die morgen.

Toch werden er nog aardig wat vogels gezien en de jongste deelnemer ontdekte de eerste boerenzwaluw van het jaar.

Als toegift op de excursie werd in de weilanden tussen Groeningen en Vierlingsbeek de bostulp bewonderd.

In volgorde van optreden werden de volgende soorten waargenomen: winterkoning, koolmees, tjiftjaf, merel, staartmees, kraai, roodborst, heggemus, fitis, wulp, wilde eend, houtduif, spreeuw, matkop, vlaamse gaai, torenvalk, kokmeeuw, kramsvogel, fazant, pimpelmees, grote bonte specht, ekster, vink, holenduif, kievit, aalscholver, witte kwikstaart, knobbelzwaan, boerenzwaluw, ringmus, zanglijster, veldleeuwerik, koperwiek, grote lijster, stormmeeuw, totaal 35 soorten.

J. THOMAS

Excursie Ooypolder 23 april 1989

Het aantal deelnemers aan deze excursie was 9, minder dan ik verwachtte voor deze tijd van het jaar. Misschien geloofden sommigen de weersvoorspelling, die deze keer inderdaad uitkwam: het regende gedurende de hele excursie. Met een temperatuur die vermoedelijk niet boven de vijf graden uitkwam betekende dit een bijna winterse tocht. Niettemin hebben wij genoten van de vogelrijkdom van de Ooypolder. Het aantal waargenomen soorten was 64. Op verschillende plaatsen werden zomertalingen gezien, en gehoord ('vliegende varkens'). En de krakeenden en de waterrallen, om nog een paar bijzondere soorten te noemen, deden ons ook deugd. Vlak boven het water scheerden flinke aantallen boerenzwaluwen, voor wie het weer vermoedelijk nog onaangener was dan voor ons.

De waargenomen soorten zijn, ongeveer in volgorde van eerste waarneming:

fazant, fuut, grauwe gans, wintertaling, zwartkop, wilde eend, vink, tjiftjaf, fitis, winterkoning, boerenzwaluw, witte kwikstaart, kokmeeuw, zilvermeeuw, aalscholver, scholekster, slobbeend, huismus, kievit, zwarte roodstaart, grutto, rietgors, blauwe reiger, meerkoet, waterhoen, kuifeend, wulp, tureluur, waterral, koolmees, houtduif, ekster, roerdomp, vlaamse gaai, pimpelmees, heggemus, merel, grote bonte specht, staartmees, knobbelzwaan, zomertaling, krakeend, tafeleend, kleine mantelmeeuw, buizerd, veldleeuwerik, graspieper, kneu, zwarte kraai, kauw, torenvalk, gele kwikstaart, kempshaan, smient, nijlgans, brandgans, canadese gans, groenpootruiter, zwarte ruiter, koekoek, boomkruiper, grote lijster, zanglijster, bergeend.

Henk de Vries.

AUTOVOGELN IS NATUUR VERLOOCHENEN

Zaterdag 3 maart heeft de NJN Nijmegen op de Waalbandijk bij de Oude Waal in de Ooijpolder actie gevoerd tegen 'autovogelen'. Dat betekent niet aan je auto sleutelen maar naar vogels kijken in blik. Op de bewuste dag was sprake van een route die door de Vogelbescherming was uitgestippeld (vandaar ons vignet: een 'gemaskerde' lepelaar).

We hebben daar bezwaar tegen gemaakt aangezien vogels beschermen en autovogelen ernstig met elkaar in tegenspraak zijn. Rondrijden in blik veroorzaakt flinke luchtvervuiling. De uitstoot van stikstofoxiden door het autoverkeer levert een grote bijdrage aan 'zure regen'. Die heeft tot gevolg dat de biotopen van vele vogelsoorten worden vernietigd (slechte vitaliteit van bomen, vergrassing van de hei e.d.). Voorbeelden van soorten die mede hierdoor zijn achteruitgegaan: Korhoen, Groene Specht en Nachtzwaluw. Mogelijk heeft zure regen ook directe schadelijke effecten op het broedsucces van vogels: op de Veluwe produceren steeds meer vogels slechte eieren t.g.v. kalkgebrek. Andere uitlaatgassen zoals koolmonoxide, koolwaterstoffen en roet zijn erg schadelijk voor onze gezondheid!

Oplossingen die voor deze luchtvervuiling worden aangedragen zoals de katalysator (waardoor maximaal zo'n 80 % minder vervuiling ontstaat) worden volledig teniet gedaan door de sterke groei van het autoverkeer! Een schone auto bestaat niet!

Door de groei van het wagenpark zullen er extra (snell)wegen worden aangelegd die weer de zoveelste aanslag op ons landschap plegen. Natuurgebieden worden doorsneden en geïsoleerd terwijl de rust wordt verstoord. Vogels, andere dieren en planten zullen hier veel van te lijden hebben.

Daarom pleiten wij voor natuur- en vogelvriendelijke excursies op de FIETS! Busexcursies vormen een ander alternatief. Op de fiets hoor en zie je veel meer vogels dan wanneer je in de auto zit.

De actie was een groot succes. Tien autovogelaars werden tegengehouden en hen werd een pamflet overhandigd waarin stond waarom wij deze actie voerden. De vogelaars gaven ons allemaal (zonder slag of stoot) gelijk. In "De Gelderlander", een regionale krant van Oost-Gelderland werd uitgebreid aandacht besteed aan onze actie door een artikel met foto te plaatsen. Vervolgens hebben we brieven gestuurd naar de Vogelbescherming en de DBA (Dutch Birding Association). Van de Vogelbescherming kregen we een positieve reactie. Nico de Haan deelde ons mee dat "het goed is dat er Jeugdbonden zijn. Het enige wat de Vogelbescherming kan doen is de NJN-Nijmegen gelijk geven. Het is de bedoeling dat er in de toekomst geen nieuwe excursies met auto's worden georganiseerd". De DBA daarentegen houdt stug vol dat haar leden zijn genoodzaakt om te gaan autovogelen bij het registreren van zeldzame vogels. De DBA vertegenwoordigt de twitchers d.w.z. soortenjagers in Nederland. Twitchers moeten vaak naar afgelegen gebieden en slepen daarbij zware, kapitale apparatuur met zich mee. De auto is dan ook een veel gebruikt vervoermiddel. Meer kennis leidt volgens de DBA uiteindelijk naar meer en betere bescherming van vogels, maar dit vormt dus niet de primaire bezigheid van de DBA. Wanneer men een Slangenarend zolang opjaagt totdat hij dood neervalt (dit heet documenteren en registreren) waar ben je dan mee bezig!

De Nijmeegse actievoerders gaan het probleem op landelijk niveau aan de kaak stellen. In de zomer zal het Oostvaardersplassen-toerisme de klos zijn. Op mooie dagen in week-ends komen daar zo'n 1000 vogelaars met de auto!

Autovogelaars ga toch fietsen!

Gijs Kurstjens

Autovogelen =
Natuur verlooehenen

Protest tegen 'autovogelen'

'Vogels kijken vanuit auto is tegenstrijdig'

Gelderl. ma 5 maart '90

Door onze verslaggever

OOIJ - Ze begrepen het eerst niet helemaal.

Maar met het besef kwam het schaamrood.

Want laten we eerlijk zijn. Het kan natuurlijk helemaal niet: vogeltjes kijken vanuit zo'n stinkende auto.

Gijs Kurstjens was dan ook opgetogen. „De mensen gaven ons gelijk. Zeiden dat ze er nooit zo bij stilgestaan hadden. Dus wat dat betreft kunnen van een geslaagde actie spreken”, aldus Gijs.

Afgelopen zaterdag protesteerden een stuk of tien leden van de Nijmeegse afdeling van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN) op de Waalbandijk ter hoogte van de Oude Waal in de Ooijpolder tegen wat ze 'autovogelaars' noemen.

Mensen die met een verrekijker de polder in gaan om er het gedrag van vogels te bestuderen. Vanuit de auto.

Op de Waalbandijk bij de Oude Waal protesteerden leden van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie zaterdagochtend tegen 'autovogelen'.

„Maar elk weekend is het raak hoor”, weet Gijs. „Dan zijn er talloze mensen die in de Ooijpolder gaan autovogelen. In groepsverband maar ook individueel.”

De jonge natuurvrienden deelden folders uit aan de beschaarde vogelbeschermers. „Vogelbescherming en autovo-

gelen zijn met elkaar in tegenspraak. Rondrijden in blik veroorzaakt luchtvervuiling. Daardoor ontstaat zure regen en dat verstoort weer de biotoop (leefmilieu) van de vogels”, aldus de folder.

Gijs en zijn vrienden pleiten dan ook voor een natuur- en vo-

gelvriendelijke manier van vogelen: op de fiets. „Nijmegen is uitstekend per trein bereikbaar en op het station kun je een fiets huren. Op vertoon van je treinkaartje krijg je zelfs korting. Bovendien hoor en zie je veel meer vogels wanneer je op de fiets zit dan wanneer je in de auto zit.”

Tegenstrijdig

Dat vinden de jongeren van de NJN wat tegenstrijdig: grote aandacht voor de natuur maar tegelijk het milieu vervuilen. De NJN had speciaal afgelopen zaterdag uitgepikt omdat het nota bene de landelijke Vogelbescherming was die een route door de Ooijpolder had uitgezet.

Gegroet vogelvrienden,

Met dit pamflet vragen wij aandacht voor het volgende:

de manier waarop U naar vogels kijkt, namelijk met de auto! Wij maken daar bezwaar tegen omdat autovogelen zeer kwalijke gevolgen heeft voor de natuur. Rondrijden in blik veroorzaakt flinke luchtvervuiling. De uitstoot van stikstof-oxiden door het autoverkeer levert een grote bijdrage aan "zure regen". Die heeft tot gevolg dat de biotopen van vele vogelsoorten worden vernietigd (slechte vitaliteit bomen, vergrassing van de hei e.d.). Voorbeelden van soorten die mede hierdoor zijn achteruitgegaan: Korhoen, Groene Specht en Nachtzwaluw. Mogelijk heeft zure regen ook directe schadelijke effecten op het broedsucces van vogels: op de Veluwe produceren steeds meer vogels slechte eieren t.g.v. kalkgebrek. Andere uitlaatgassen zoals koolmonoxide, koolwaterstoffen en roet zijn erg schadelijk voor onze gezondheid! Oplossingen die voor deze luchtvervuiling worden aangedragen zoals de katalysator (waardoor maximaal zo'n 80 % minder vervuiling ontstaat) worden volledig teniet gedaan door de sterke groei van het autoverkeer! Een schone auto bestaat niet!

Door de groei van het wagenpark zullen er extra (snel)wegen worden aangelegd die weer de zoveelste aanslag op ons landschap plegen. Natuurgebieden worden doorsneden en geïsoleerd terwijl de rust wordt verstoord! Vogels en andere dieren zullen hier veel van te lijden hebben.

Daarom pleiten wij voor natuur- en vogelvriendelijke excursies op de FIETS! Wat betreft de Oostvaardersplassen: Lelystad is goed per trein bereikbaar en op het station kunt U een fiets huren (met korting op vertoon van Uw treinkaartje). Verder nog dit: op de fiets hoor en zie je veel meer vogels dan wanneer U in de auto zit! Wij hopen dat U voortaan de auto laat staan (speciaal bij het vogels kijken) en zo de vogels ook daadwerkelijk beschermt!!!

Nijmeegse actiegroep "De Gemaskerde Lepelaar".

AMELAND 1990

Net zoals elk jaar werd er ook dit jaar weer een voorjaarskamp op Ameland gehouden. Er werd dit jaar van 27 t/m 30 april op het eiland gebivakkeerd. Wij arriveerden reeds in de vroege ochtend op een zonovergoten Kooiplaats (Wij, dat zijn Raymond, Kell, Ronald en ik). Het werd hoog tijd om de slaap uit de ogen te vegen (Wij waren reeds om half zes vertrokken uit Grave). Nadat onze spullen in het huisje lagen, begonnen we aan een heerlijk dagje vogelen. Het kamp was reeds op de boot geopend met vier prachtig langsvliegende Dwergmeeuwen (adult) en enkele Regenwulpen. Een wandeling door de Kooi duinen en de Zoute Weide leverden de eerste Velduil en kiekendieven op.

Bij terugkomst op de Kooiplaats ontmoeten wij nummer 5 van het kamp. Dit was degene die onze magen (12 stuks) drie dagen lang heerlijk wist te vullen. Ook was dit degene die voor de twee twitchers op het kamp niet onder deed. Verder werd er met hem heel wat afgelachen (dooie kippen en achtergelaten fietsen midden op de weg).

Met vijf man werd er een tocht ondernomen van Zwanewaterduinen tot Oerd. Ook hier werden weer enkele soortjes "getikt", zoals Tapuit (2 v/d velen), Watersnip, Aalscholver, Keep en Kluut.

Bij het bereiden van de eerste maaltijd (macaroni), was ook nummer zes gearriveerd (Michiel). Nadat de bende van zes hun buikje hadden rondgegeten, arriveerden de nummers zeven tot en met tien. Voor hen (Rob, Hennie, Ruud en Tom) stond de macaroni reeds op tafel.

Nadat alles was opgeruimd begon (voor mij tenminste wel) de leukste tocht van het kamp. Nadat we door Kooi duinen en Zoute Weide met de gewone Ameland-soorten waren bezig gehouden (Velduil, Bontbekplevier, Rosse Grutto etc.), liepen we terug langs het wad. De groep splitste zich op en een deel liep terug door de duinen. Het groepje dat langs de rand van de duinen liep, werd opgeschrikt door een klein vogeltje dat vlak voor hun voeten wegvloog. Aangetrokken door de zwijgzaamheid van dit vogeltje, nam ieder eens goed de tijd om dit beestje eens te bekijken. Met z'n allen (de andere groep was uit de duinen aan komen scheuren) kwamen we tot dezelfde conclusie. Dit was een Grauwe Gors (Gaaf !!). Voldaan keerden wij allen terug naar de Kooiplaats. De duisternis was over Ameland gevallen. Net te laat waren ook de laatste drie Amelandgangers gearriveerd. Overigens weerhield dit alles ons niet om een bezoek aan het plaatselijke café te brengen.

Om ongeveer acht uur de volgende morgen zat het hele spul aan het ontbijt. De bende van zes (Dio, Michiel, Kell, Ronald, Raymond en ik) besloot deze dag te gebruiken om de westkant van het eiland te bezoeken en te bekijken. Er werd bij strandpaal 17 begonnen met de zeetrek (diverse Jan van Genten en Zwarte Zeeëenden). Het fietspad naar de vuurtoren leverde acht Beflijsters op. Verder lieten de volgende soorten zich zien of horen: Sprinkhaanrietzanger, Roodborsttapuit, Paapje etc. De Lange Duinen waren ook dit jaar weer goed voor diverse moerassoorten (Waterral, Dodaars, Rietzanger en Baardmannetje). Wij vroegen ons wel af waar de Roerdompen waren gebleven. Een bezoek aan de Westplaat completeerde onze soortenlijst verder met zeer veel Grote Sterns en Drieteenstrandlopers, enkele Middelste Zaagbekken, vijf Strandplevieren en een Steenloper. Door al dit "vogelgeweld" was de ochtend omgevlogen.

De middag werd gebruikt om vanuit Hollum de wadzijde van het eiland te bekijken. Hier werden vele Bonte Strandlopers, Groenpootruiters, Zwarte Ruiters, Strandplevieren (7 stuks), Bontbekplevieren en andere steltlopers waargenomen. De Lange Sloot was goed voor Kemphanen (2 prachtige mannetjes), Pijlstaarten, Smient en Brilduiker. Tegen de klok van vijf uur kwamen wij wederom zeer voldaan bij de Kooiplaats aan. Na de chili ging de Twitchersploeg nogmaals "even" naar de andere kant van het eiland om een Porseleinhoentje te "tikken". Die was er natuurlijk in geen velden of wegen te bekennen, maar goed, zij hadden weer een aardig eindje

gefietsd. Wel werd er voor Amelandse begrippen een zeldzaamheid gezien. In de Briks Duinen bevond zich een Zwarte Specht, die ook de volgende dag nog prachtig gezien werd. Er werd wel een afspraak gemaakt in Hotel-Café de Klok. De overige leden van het Amelandteam ondernamen een wandeltocht door de Kooi duinen. Een velduil en enkele Beflijsters lieten zich mooi zien. Na terugkomst werd het tijd om ons naar Buren te vervolgen. Ronald, Kell en ik namen een ommetje via het Nesserbos. Dit was ook weer een hoop ornithofun. In de schemering lieten twee Houtsnippen zich prachtig horen en zien. Ook zat er laag in een boom een jonge Ransuil te gillen. Na al dit, lieten wij ons afzakken naar Buren. Helaas waren de Twitchers in geen velden of wegen te bekennen, zodat wij maar richting Kooiplaats en bed gingen.

De volgende ochtend gingen Ronald, Kell en ik richting Oerd. Ook Michiel, Dio en Raymond gingen die richting op. Een wandeltocht langs de rand van het Oerd en de Zoute Weide waren goed voor een nieuw hoogtepunt van onze Amelandreis. Net als elk jaar liet de Roodhalsgans zich weer prachtig bekijken. In de duinplasjes bevond zich een mannetje Smient en enkele duizenden Eidereenden. De tocht werd via een wandelpad langs het Oerd voortgezet richting de Hon. Op het strand werden twee Dwergsterns en een Drieteenmeeuw waargenomen. Vooraf kwamen er op het fietspad naar het Oerd twaalf Beflijsters overzetten. Na afloop waren de Briks Duinen goed voor een Zwarte Mees (geen Zwarte Specht) en het Nesserbos was goed voor de eerste Fluiter van het jaar. Tegen zes uur was iedereen aanwezig op de Kooiplaats en werd er met de rijst begonnen. Nadat ook dit karwei was geklaard ging het "Fiets rond het eiland"-ploegje weer richting Hollum. De rest reisde richting Kooi duinen. Hier lieten twee baltende Velduilen zich zeer goed bekijken. Het klapperen van de vleugels onder het lichaam was zeer mooi te zien. Langs het wad vloog een groep van een kleine vijftig Aalscholwers. Ook nu werd door drie man de tocht naar het café onderbroken voor een tussenstop in het Nesserbos. Ook nu weer lieten de Houtsnip en de Ransuil zich horen. De avond werd laat en luid lachend afgesloten. Helaas behoorde een waarneming van een doolie kip niet meer tot de mogelijkheden. Dio kon hem na aandachtig zoeken niet vinden.

De laatste ochtend werd er gespreid opgestaan. Enkelen wilden de laatste soortjes toch nog even scoren. Het Nesserbos was goed voor een Fluiter en een Heggemus. In Buren werden de eerste Huiszwaluwen van het jaar gezien. Om half elf verzamelde iedereen zich en werd het huisje met vereende krachten schoongemaakt. Tegen half twaalf verlieten de Amelandgangers de Kooiplaats om weer af te reizen naar het Nijmeegse. Er was helaas weer een einde gekomen aan vier dagen Ornithofun.

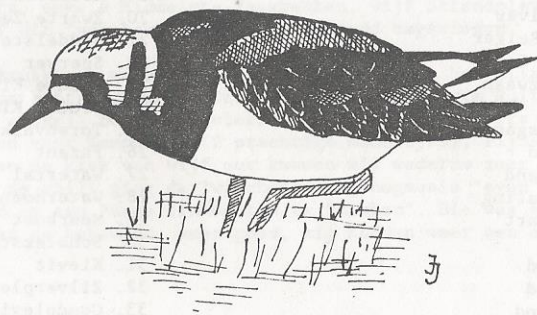
Leon Engels

Hieronder alle soorten, die gezien zijn op het Ameland-kamp 1990.

1. Dodaars	18. Brilduiker
2. Fuut	19. Eidereend
3. Aalscholver	20. Zwarte Zeeëend
4. Blauwe Reiger	21. Middelste Zaagbek
5. Jan van Gent	22. Sperwer
6. Knobbelzwaan	23. Blauwe Kiekendief
7. Rotgans	24. Bruine Kiekendief
8. Roodhalsgans	25. Torenvalk
9. Bergeend	26. Fazant
10. Wilde Eend	27. Waterral
11. Wintertaling	28. Waterhoen
12. Pijlstaart	29. Meerkroet
13. Smient	30. Scholekster
14. Krakeend	31. Kievit
15. Slobeend	32. Zilverplevier
16. Tafeleend	33. Goudplevier
17. Kuifeend	34. Bontbekplevier

35. Strandplevier	76. Pimpelmees
36. Regenwulp	77. Zwarte Mees
37. Wulp	78. Baardmannetje
38. Grutto	79. Winterkoning
39. Rosse Grutto	80. Roodborst
40. Zwarte Ruiter	81. Heggemus
41. Groenpootruiter	82. Nachtegaal
42. Tureluur	83. Zwarte Roodstaart
43. Witgatje	84. Paapje
44. Steenloper	85. Roodborsttapuit
45. Watersnip	86. Tapuit
46. Houtsnip	87. Beflijster
47. Kemphaan	88. Merel
48. Kluut	89. Kramsvogel
49. Bonte Standloper	90. Koperwiek
50. Drieteenstradloper	91. Zanglijster
51. Kanoetstrandloper	92. Grote Lijster
52. Stormmeeuw	93. Sprinkhaanrietzanger
53. Zilvermeeuw	94. Rietzanger
54. Kleine Mantelmeeuw	95. Zwartkop
55. Grote mantelmeeuw	96. Grasmus
56. Kokmeeuw	97. Braamsluiper
57. Dwergmeeuw	98. Fitis
58. Drieteenmeeuw	99. Tjiftjaf
59. Visdief	100. Fluit
60. Noordse Stern	101. Goudhaantje
61. Dwergstern	102. Graspieper
62. Grote Stern	103. Boompieper
63. Holeduif	104. Witte Kwikstaart
64. Houtduif	105. Gele Kwikstaart
65. Turkse Tortel	106. Spreeuw
66. Ransuil	107. Huismus
67. Velduil	108. Ringmus
68. Zwarte Specht	109. Groenling
69. Veldleeuwerik	110. Putter
70. Boerenzwaluw	111. Kneu
71. Huiszwaluw	112. Barmstij
72. Zwarte Kraai	113. Vink
73. Kauw	114. Keep
74. Ekster	115. Rietgors
75. Koolmees	116. Grauwe Gors

Ronald Stolk

HET VARANGERSCHIEREILAND: VOGELPARADIJS IN HET UITERSTE NOORDEN.

Op 16 juni vertrokken wij, Jorijn Hornman, Lisette Klaassen, Dio Hornman en Menno Hornman, naar het noorden. Voor de twee laatstgenoemden was het Varangerschiereiland in noord Noorwegen het hoofddoel. Het binnenland van dit schiereiland wordt gekenmerkt door een toendra-achtige vegetatie. In de tijd dat wij daar waren, was dit gebied nog voor een groot deel bedekt met sneeuw. De meren en watertjes waren voor een groot deel open, maar op sommigen was er nog een ijsbedekking aanwezig.

Het westelijk en zuidelijk gedeelte van "Varanger" is begroeid met berkenbossen. Langs de kust vindt men voornamelijk toendra, gras en stenen. Narmate men meer in de buurt komt van Hamningberg, wordt het landschap steeds rotsachtiger. Het gebied lijkt gaaf en ongeschonden, maar ook hier treedt er vervuiling op, blijkens het dunner worden van de schalen van eieren van zeevogels en de vermindering van het broedsucces. De oorzaak hiervan ligt waarschijnlijk bij lozingen van Russische of Noorse bedrijven (pers. med. S.A. Nilsen).

Hieronder volgt een opsomming van wat er van dag tot dag gezien is. Hierbij komen niet alleen de vogels van het Varangerschiereiland, maar ook wat we op de heen- en terugweg hebben gezien aan bod.

16-6-'90

Bij Guldborg in Denemarken zagen we de eerste Bonte Kraai. Er zouden er nog velen volgen.

17-6-'90

Camping Strandstugeviken (bij Nyköping, Zweden) lag aan een baai van de Oostzee. Hier zagen we o.a.: 4 Canadese Ganzen, 10 Brilduikers, een Kemphanenbaltsplaats, 1 jagende Visarend en 4 rustende Reuzensterren.

18-6-'90

's Ochtends op camping Strandstugeviken zagen we nog o.a.: 4 Smienten, 20+7 juv. Grote Zaagbekken, 4 Reuzensterren, 1 Appelvink, 1 Houtsnip, 2 Brandganzen, 1 zingende Goudvink, 2 Taigaboomkruipers en 6 (Scandinavische) Boomklevers.

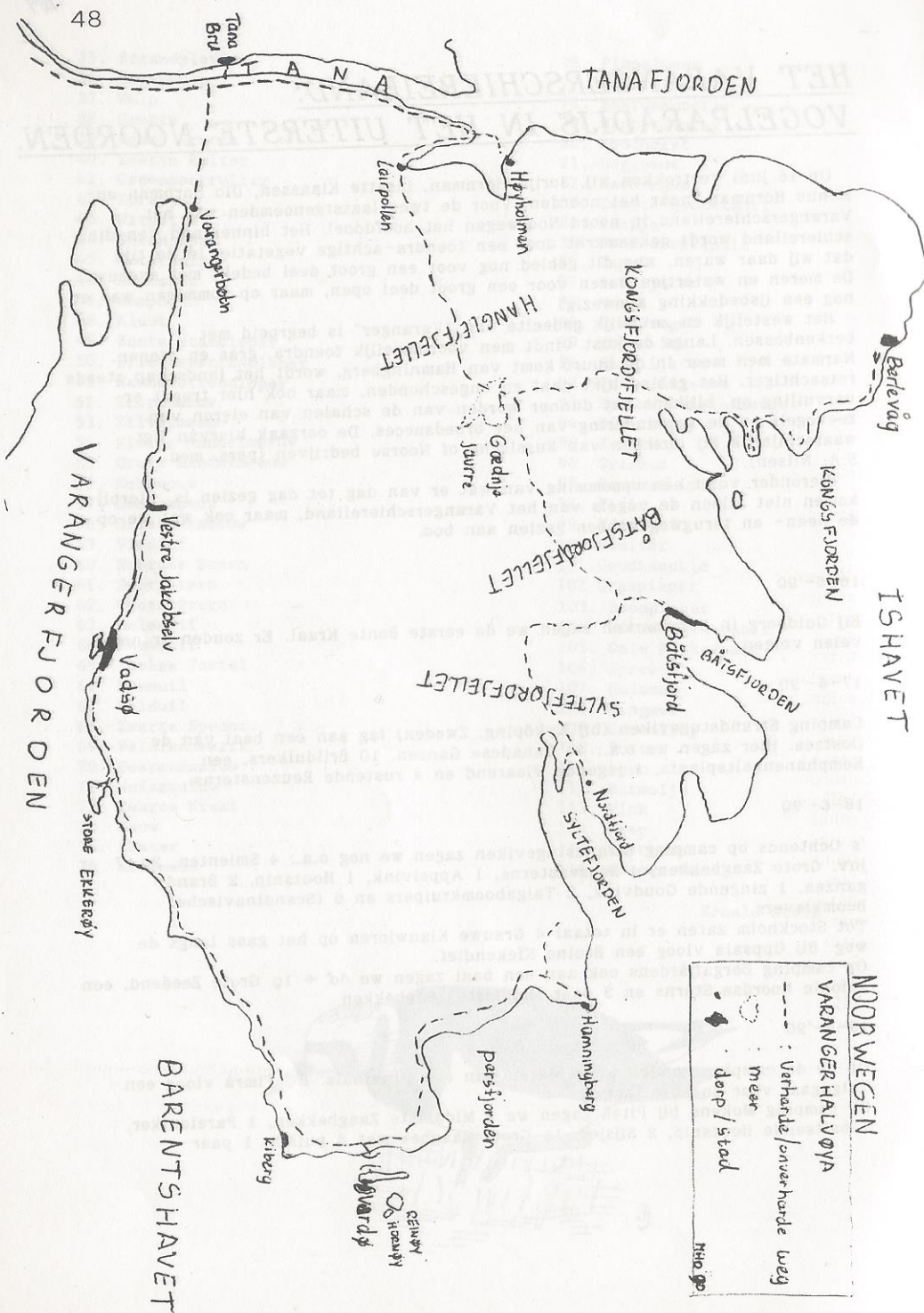
Tot Stockholm zaten er in totaal 4 Grauwe Klauwieren op het gaas langs de weg. Bij Uppsala vloog een Bruine Kiekendief.

Op camping Bergafjärdens ook aan een baai zagen we 60 + 10 Grote Zeeëend, een kolonie Noordse Sterns en 3 paar Middelste Zaagbekken

19-6-'90

Op de camping konden we genieten van een Draaihals. Bij Timrå vloog een Taigagaai voor de auto langs.

Bij camping Mokens bij Piteå zagen we 4 Middelste Zaagbekken, 1 Parelduiker, 1 baltsende Houtsnip, 2 Sijsjes, 10 Grote Zaagbek met 6 pullen, 1 paar

Groenpootruiters en 2 Oeverlopers

20-6-'90

Tijdens een stop bij Luleå hoorden we een Rietzanger zingen en vloog er een Koperwiek (Vanaf hier werd deze soort een algemene verschijning) over. Voor Rovaniemi, Finland, zat een ♂ Ortolaan op de draad. In de buurt van onze camping onder Rovaniemi zagen we een Velduil, 4 paar Regenwulpen, 1 Groenpootruiter, 1 ♂ Auerhoen en het eerste Rendier.

21-6-'90

Op de camping fourageerde een paartje Noordse Gele Kwikstaarten. Tussen Rovaniemi en Ivalo zat een ♂ Auerhoen in de berm en zagen we 6 Grote Kruisbekken. Bij Utsjoki vloog de eerste Ruigpootbuiszard. Fitissen, Kepen, Kramsvogels, Koperwieken en Barmisijen zijn hier (en ook later tot in zuid Noorwegen) in de berkenbossen een algemene verschijning. In de loop van de middag bereikten we het Varangerschiereiland, waar we verbleven op camping Skipagurra.

22-6-'90

Vandaag zouden we de weg naar Båtsfjord volgen. Het weer zat ons wel mee: in de lagere delen werd het 25°C. In de hogere delen was het wat frisser. Hier schommelde de temperatuur tussen de 10 en 15°C. Tijdens de hele periode op het Varangerschiereiland bleef het zo goed als onbewolkt. Op het stuk langs de Tana zagen en hoorden we: een tiental roodgesternde Blauwborsten, een Witstuitbarmis, 3 Rietzangers, 1 Roodkeelduiker, 4 smienten, 2 Middelste Zaagbekken en 3 zingende Tjiftjafs. Deze laatste soort bleek later een zeldzame dwaalgast te zijn, waar een plaatselijke vogelaar wel oren naar had!

Als je de weg naar Høyholmen inslaat kom je langs een grote strandvlakte met vele poeltjes (door het getij). Het afspeuren hiervan leverde 8 Temmincks Strandlopers, 2 paar Kleine Jagers, 1 Bonte Strandloper, een kolonie Noordse Sterns, enkele Raven en een roestplaats van 500 Grote Zaagbekken op. Bij Leirpollen zaten 6 IJseenden, 200 Eiders en 7 Zwarte Zeeëenden op een grote inham. Op de Hanglefjellet in het binnenland hoorden en zagen we o.a.: 3 Ruigpootbuiszarden, 3 Sneeuwgorzen, 2 Kleinste Jagers, 2 Watersnippen, 3 Goudplevieren, 7 IJsgorzen, 2 Roodkeelpiepers, 2 Temmincks Strandlopers, een IJseend en een paartje Strandleeuwerikken met een jong. Een stuk verder op de Båtsfjordfjellet zaten 3 IJsgorzen en 2 Ruigpootbuiszards. Bij Båtsfjord vloog een Kleine Jager en zaten er 100 Drieteenmeeuwen in de haven. Tijdens het stuk over de Syltefjordfjellet konden we 2 Bontbekplevieren, 3 Grote Zaagbekken, 14 IJseenden, 3 Ruigpootbuiszards, 5 Temmincks Strandlopers, 2 Toppereenden, 2 Roodkeelduikers, 2 Kleine Jagers en 2 ♂ IJsgorzen ontdekken. Bij Nordfjord zwommen 11 Brilduikers, 10 IJseenden en 11 Grote Zaagbekken in het water. Hier cirkelde ook weer een Ruigpootbuiszard. Toen we op de terugweg stopten bij de splitsing Berlevåg-Båtsfjord, zagen we 7 Grauwe Franjepoten, 18 Kemphanen, 3 IJseenden, 2 Roodkeelpiepers, 1 alarmerende Bonte Strandloper, 3 IJsgorzen, 3 Goudplevieren en 2 Bontbekplevieren. OP Gædjne javrre zaten tussen het ijs 5 Roodkeelduikers. Verder hier: 2 Kleinste Jagers, 1 Raaf, 5 Kemphanen en een Temmincks Strandloper.

23-6-'90

Vandaag waren we wederom van plan door het binnenland te rijden alleen nu richting Berlevåg. De temperaturen waren hetzelfde als gisteren.

Op de Hanglefjellet ontdekten we weer 1 IJseend, 2 Roodkeelpiepers, 5 Temmincks Strandlopers, 2 Tapuiten en 3 Watersnippen. De IJsgors was hier niet weg te denken. Op het Gædjne javrre werden vandaag slechts 2 Roodkeelduikers gezien. Verder nog hier: 2 IJsgors en 1 Temmincks Strandloper. Op de splitsing Berlevåg-Båtsfjord zagen we vandaag 3 Bontbekplevieren, 30 en 10 Toppereend, 14 baltende Kemphanen, 2 Grauwe Franjepoten, 2 IJseenden. Van de zangertjes waren Roodkeelpieper en IJsgors vertegenwoordigd. Op de Kongsfjordfjellet konden we oa. 2 Bontbekplevieren, 3 Kleinste Jagers, 7 Kemp-hanen, 1 Toppereend, 2 Goudplevieren, 2-3 Roodkeelpiepers, 4 Kleine Jagers, 1 Roodkeelduiker, 1 Grauwe Franjepoot, 1 Temmincks Strandloper, 16 Brilduikers en 10 Middelste Zaagbek ontdekken.

Vanaf een hoge rots had men een fantastisch uitzicht over het Kongsfjord. Vogels waren er ook nog te bespeuren: 1050 Eiders, Kleine Jager, 100 Aalscholvers, 20 Kuifaalscholvers, 200 Zwarte Zeekoeten, 1000 Drieteen-meeuwen, 200 Grote Zaagbekken, 5 Raven en een zingende Oeverpieper. In de vissersdorpen met leuke huisjes waren Drieteenmeeuw en Raaf konstant aanwezig.

24-6-'90

Vandaag stond de kustweg in de planning. Hier langs de kust was het veel warmer dan op de fjells (hoogvlaktes). Vandaag zou het uiteindelijk 29°C worden (max.) en dat voor boven de 70°NB ! Mede dankzij de hitte werd het een zinderende dag.

Op de slikken voor de kust waren Rosse Grutto en Scholekster steeds aanwezig. Op het Varangerfjord waren konstant Eider en Grote Zaagbek waar te nemen. Ook Kleine Jager en Raaf vlogen hier veelvuldig rond. Bij Vadso, hoofdstad van de provincie Finnmark, vloog een Ruigpootbuiszard. In de baai tussen Vadso en het eiland Vadsøya zaten 5 Grauwe Franjepoten en 77 Stellers Eiders. Op het eiland (bereikbaar met een brug) liet een Visdief zich mooi bekijken. Er was ook een Noordse Stern kolonie aanwezig. In een watertje lagen niet minder dan 230 Grauwe Franjepoten te dobberen.

Tijdens het rijden naar het bekende zeevogelschiereiland Store Ekkerøy werd nog een Ruigpootbuiszard en 3 Grauwe Franjepoten waargenomen. Op Store Ekkerøy bevonden zich 10.000 paar Drieteenmeeuwen, 2 Alken, Tapuiten en een mannetje Sneeuwgorz. Op zee waren 52 Stellers eiders en 7 Parelduikers van de partij. Bij Krampen werd weer even gestopt, dit resulteerde in 4 Grauwe Franjepoten, 2 Parelduikers, 1 Steenloper en 46 Stellers Eiders.

Bij Komagvær werden wederom 2 Grauwe Franjepoten waargenomen. Bij Kiberg zwommen nog 30 Stellers Eiders. Bij Domen waren 20 Sneeuwgorzen mooi te bekijken. De dag werd passend afgesloten met 7 Stellers Eiders in de haven van Vestre Jakobselv.

25-6-'90

Dit was de warmste dag; in Skipagurra werd 31°C gemeten. Langs de weg naar Kirkenes kon men mooi Ruigpootbuiszard, Noordse Stern, Kleine Jager en Eider bekijken.

Op de camping hoorden we nog Koekoek en Regenwulp.

26-6-'90

Het hoofddoel was de weg van Vardø naar Hamningberg en een bezoek aan de zeevogelkolonie. Ook vandaag bleef het heet: temperaturen boven de 25° waren geen uitzondering. Bij de camping viel een Kuifeend en een Groenpootruiter te bespeuren.

Bij Svartnes fourageerden 2 Temmincks Strandlopers langs de kust. Langs de weg naar Hamningberg kwamen Goudplevier, Bonte Strandloper en Kleine Jager veelvuldig voor. Op de meertjes werden we opgewacht door 1 Parelduiker, 1 Roodkeelduiker, 2 Grauwe Franjepoten en een paartje Toppereenden. Bij het Persfjord telden we 3 Sneeuwgorzen, vele IJsgorzen en vele Tapuiten. In het fjord zwommen 3 IJseenden (wv 10' in winterkleed). Een grote verrassing voor ons waren 20 Beloega's die hier plotseling opdoken. Ook onverwachts was de ontmoeting met 2 langsvliegende Jan-van Genten. Deze komen waarschijnlijk van de noordelijkste Jan-van-Genten kolonie van de wereld, bij het Syltefjord.

Tot slot lieten we ons vanuit de haven van Vardø, waar de Drieteen-meeuwen op huizen en reclameletters broeden, naar het zeevogeleiland Hornøya brengen. In totaal was dit eiland goed voor 10.000 paar Drieteenmeeuwen, 500 Papegaaiduikers, 400 Zeekoeten, 50 Alken, 100 Dikbekzeekoeten, 15 Kuifaalscholvers wv er een twee pullen had, 20 paar Zilvermeeuwen, 3 paar Grote Mantelmeeuwen en 50 Zwarte Zeekoeten. Op Reinøya rustten 25 Aalscholvers.

27-6-'90

Dit werd een rustdag. Er werd alleen een beetje in de buurt gewandeld. Dit leverde weer Koekoek en Regenwulp op.

28-6-'90

Helaas moesten we vandaag weer vertrekken. Onderweg naar Karasjok zagen we veel Raven. Bij Suosjávri werden we verrast door een groep van 14 Kleinste Jagers. Tussen Gæidnovuoppe en Alta zagen we nog een aantal IJsgorzen. 's Avonds bij Alta baltsten er nog 2 Houtsnippen.

29-6-'90

Tussen Alta en Narvik werden oa. waargenomen: 1 paar Grote Zeeëenden en een Zwarte Zeekoet. Op een camping boven Narvik zwommen 3 Kuifduikers en vlogen er 6 Visdiefjes rond.

30-6-'90

Onderweg naar de Vesterålen zagen we nog eens 3 Kuifduikers en een Zwarte Zeekoet. Een Steenloper pikte in een kokkel ergens langs de kust.

1-7-'90

Na een koude nacht (2°C), werd het weer lekker weer. Op Langøya vloog een Velduil. Aan de kust bij Nykvåg is een zeevogeleiland. Vanaf het vasteland konden we 13 Kuifaalscholvers, 5000 Drieteenmeeuwen, 3000 Papegaaiduikers, 1000 Zeekoeten en 4 Zeearenden waarnemen. Tijdens de terugweg observeerden we nog Kleine Jagers en een Parelduiker.

2-7-'90

Op Andøya viel ook het een en ander te bespeuren o.a. een mogelijke Grote Jager, 2 Oeverpiepers, 2 Rietzangers en weer een Zeearend. Tapuit, Keep, Tureluur, Regenwulp en Kleine Jager waren hier niet weg te denken.

3-7-'90

Vandaag op naar de Lofoten. Onderweg zagen we nog Alk, Roodkeelduiker (met jongen), Zwarte Zeekoet, Kuifaalscholver, Groenpootruiter en de eerste 2 Kokmeeuwen sinds enige tijd. Bij de camping in A zwom nog een Zwarte Zeekoet. Tijdens het eten werden we verrast door 8 Walvissen (spec.).

4-7-'90

Op de camping wederom een Zwarte Zeekoet. In de bergen bij Moskenes zongen Rietgors en Blauwborst volop. In de haven van Moskenes liet een leucistische Zilvermeeuw zich rustig fotograferen.

5-7-'90

In de haven van A vloog een 1e of 2e zomer Grote Burgemeester over onze hoofden. Na een boottocht van 4 1/2 uur werden we in de haven van Bodo opgewacht door enkele Kuifaalscholvers en Zwarte Zeekoeten.

6-7-'90

Toen we bij een moerasje bij Enge stopten voor een overstekende Oeverloper met jong gevolg, zagen en hoorden we een Poelsnip. Bij Misvær vloog een Steenarend. Op de camping in Rognan zagen we de eerste Gierzwaluwen weer vliegen.

7-7-'90

Op de Saltfjellet zaten 5-6 IJsgorzen.

8-7-'90

Bij Hjartåsen dook een Giervalk langs de auto. Even verderop zaten enkele Paapjes. Op het Fustvatnet zwom een Kuifduiker. Over de Borgefjell vloog een Ruigpootbuisdier.

9-7-'90

Op een riviertje bij Namsen probeerden een Roodkeelduiker en een Middelste Zaagbek tegen de stroom in te zwemmen. Bij Föling zwom wederom een Kuifduiker. In Steinkjer zagen we weer de eerste Kauw, dit was duidelijk een Scandinavische.

10 en 11-7-'90

Bij Ravnås zaten 4 Paapjes op de camping.

11-7-'90

Boven de Dovrefjell cirkelde een adulte Zeearend achtervolgd door een Raaf.

Tijdens een wandeling door het reservaat Fokstumyra namen we oa. 6 Blauwborsten, 3 paar Noordse Gele Kwikstaarten, 2 Raven en een q Kuifeend met 3 pullen waar.

Langs het pad richting Rondane hield zich een Waterspreeuw op.

12-7-'90

In het openluchtmuseum in Lillehammer waren niet alleen leuke huizen te zien maar ook een Notenkraker.

15-7-'90

Bij Heddal vloog een Grote Kruisbek over.

16-7-'90

Alweer in Zweden aangekomen zagen we nog: een Zwarte en een Groene Specht, 3 Boomklevers, een Goudvink en een Houtsnip.

17-7-'90

Bij Göteborg zagen we nog een Visarend vliegen.

Helaas was op de 18e de vakantie al weer afgelopen. Met slechts 7 dagen met slecht weer, veel vogels en natuurlijk veel plezier was deze vakantie geslaagd.

Menno Hornman

BROEDGEVAL VAN GRAUWE GANS (ANSER ANSER) IN HET LAND VAN CUYK

Lange tijd was de Grauwe Gans een gewone verschijning in het natte Nederland. De diverse meren en moerasgebieden zullen ongetwijfeld een eldorado hebben gevormd voor deze watervogels. De Grauwe Gans verdween echter uit Nederland door het in cultuur brengen van zijn broedbiotoop. Grauwe Ganzen werden alleen nog her en der gevonden in de dunst bevolkte gebieden (het noorden van Nederland), na 1935 werd de soort niet meer geconstateerd als broedvogel.

Nadat de inpoldering van de IJsselmeerpolders in gang was gezet, ontstonden er grote moerasgebieden die groot en rustig genoeg waren voor hervestiging van de Grauwe Gans. De Noordoostpolder, het Zwarte Meer en later Zuidelijk en Oostelijk Flevoland werden weer door de ganzen gebruikt als broedplaats. Vanaf het eerste broedgeval in 1948 werden er in 1977 al enige tientallen paren geconstateerd. (mogelijk zelfs 100). Het zwaartepunt van de populatie lag in Zuidelijk Flevoland. In de periode 1978-83 wordt het aantal territoria al op 200 à 300 geschat.

In de Ooypolder werd het eerste broedgeval van deze soort geconstateerd in 1977. Het is echter niet waarschijnlijk dat dit wilde exemplaren betrof: Grauwe Ganzen werden door een jachtopziener uitgezet. Later werden meerdere broedgevallen geconstateerd in andere delen van de Ooypolder. Binnen 10 jaar breidde de populatie zich ook hier uit van enkele paren tot een honderdtal paren. Uitstralingseffecten zijn al merkbaar. Territoria werden geconstateerd in de Bemmelse en Gendts polder (resp. 2 en 1 territoria).

Door de enorme uitbreiding van de soort als broedvogel in diverse delen van Nederland vestigde zich de hoop dat de Grauwe Gans ook zou gaan broeden in het Land van Cuyk. Hier zijn enkele geschikte biotopen aanwezig, waarvan de Beugense Vilt en de Hapsche polder de meest potentiële vestigingsplekken zijn. Deze plekken werden regelmatig door vogelaars uit het Land van Cuyk bezocht.

Dit jaar werden er door diverse mensen Grauwe Ganzen opgemerkt in de Beugense Vilt. De vogels werden regelmatig baltzend waargenomen. Op 30 april 1990 werden er door Ronald Stolk 2 paar Grauwe ganzen waargenomen. Beide paren hadden een succesvol broedsel achter de rug, wat bleek uit de 3 pulli bij het ene paar en 6 pulli bij het andere paar.

De Grauwe Gans is hiermee een nieuwe broedvogel voor het Land van Cuyk. Is er hier ook sprake van een uitstralingseffect vanuit de Ooypolder? Het is interessant om het aantal broedparen van deze soort komende jaren te volgen. Een dergelijke uitbreiding als in Flevoland of in de Ooypolder is niet te verwachten, aangezien de Vilt hiervoor te klein is. Wel zijn er op andere plekken Grauwe Ganzen te verwachten. Hierbij valt te denken aan de Mazenburg en de Kraaienbergse Plassen. Dit zijn geen optimale biotopen voor de Grauwe Gans, maar opletten blijft geboden bij een soort die zich nog steeds aan het uitbreiden is.

Literatuur

- Bekhuis, J.F. 1988. Bijzondere broedvogels in de Ooypolder, Bemmelse Polder en Gendts Polder. SBB, Utrecht.
SOVON, 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels.
Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels, Natuurmonumenten, 's-Graveland.
Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen, 1985. Vogels van de Ooypolder. O.M. van Hoorn, Nijmegen.

Raymond Pahlplatz
Dr. Kanterlaan 203
Grave

DE BROEDVOGELS VAN SALTHORTH IN 1990

INLEIDING

Op 14 maart 1990 werd Dieter Möller door de Landesanstalt für Ökologie, Landschaftsplanung und Forstwirtschaft gevraagd om het schiereiland Salthorth te karteren op een aantal broedvogelsoorten, die op de rode lijst van Nordrheinland-Westfalen staan. Het doel van de inventarisatie is het mogelijk maken van een evaluatie van de onlangs in een beheersplan (Gerstberger, 1989) ingestelde gebruiksbeperkingen voor de graslanden. Op langere termijn spelen ook inrichtingsmaatregelen, bijv. de ontwikkeling van ooibos, een rol. Naast de rode lijstsoorten werden ook de waarnemingen van alle andere broedvogels ook genoteerd, met uitzondering van Huismus en Ringmus.

De inventarisatie werd hoofdzakelijk uitgevoerd door D. Möller en J. Thissen. Aanvullende gegevens werden verstrekt door de Klever Vogelfreunde.

Het inventarisatiegebied, dat in totaal ongeveer 900 ha groot is, wordt begrensd door de Rijn in het noorden, de Griethauser Altrhein in het zuiden en westen en de weg Griethausen-oliefabriek Spyck in het oosten. De uiterwaarden aan de noordzijde van de Altrhein horen er dus wel bij, die aan de zuidzijde waaronder de Herrenward niet.

Over de broedvogels van Salthorth uit het verleden is relatief veel bekend (Fuchs, 1929; Möller, 1972 & 1984).

GEBIEDSBESCHRIJVING

Het ontstaan van het schiereiland Salthorth in zijn huidige vorm ligt in het begin van de achttiende eeuw. Tot 1711 lag Schenkenschanz op de kop van de splitsing van Waal en Nederrijn. De vesting, die tot 1816 bij Nederland hoorde (Leibold, 1906), was door de zogenoemde Boterdijk verbonden met de Driedorpenpolder van Panterden, Herwen en Aerdt, die toen nog in de Betuwe lag. Om politieke redenen werd deze dijk na een doorbraak in 1711 niet meer hersteld. Van toen af verplaatste de rivier zich naar het noorden; de geul ten zuiden van het fort slobde dicht en Schenkenschanz werd een dorpje op Salthorth (Van der Ven, 1976).

De Griethauser Altrhein ten zuiden van het schiereiland is een restant van de Rijn van omstreeks 1400. Met tussenpozen verplaatste de Rijn zich daarna in noordwestelijke richting (Hoppe, 1970). Hierdoor ontstond een serie geulen, die van zuidoost naar noordwest van jonger datum is.

Salthorth heeft het karakter van een kronkelwaard. Ieder jaar, met name in de nawinter, loopt Unter-Salthorth, het deel dat ten westen van de zomerdijk ligt, enkele malen onder. Ober-Salthorth loopt minder vaak onder water. De zomerdijk loopt van de dijk langs de Altrhein bij Willigenpass langs Mövenpool naar de oever van de Rijn bij stroomkilometer 858.2.

Het grootste deel van het gebied is in gebruik als hooi- en weiland. Op Ober-Salthorth zijn ook akkers met mais, bieten, erwten en tarwe. Enkele wegbermen en een aantal vochtige laagtes zijn ingeplant met populierenbosjes en -lanen. Op de oever van de Rijn staat een lange strook struweel en ruigte.

WEER EN WATERSTAND

De winter 1989/90 was uitzonderlijk zacht. Ook de daaropvolgende lente was warm. De grasgroei kwam heel vroeg op gang. De waterstand van de Rijn was dit voorjaar erg laag met een kleine stijging begin juni.

BEHEERSPLAN

De belangrijkste verandering in het beheer van de graslanden is de bepaling, dat er met niet meer dan 2 runderen per hectare beweide mag worden en dat hooiland niet voor 15 juni gemaaid mag worden. Er is per perceel nauwkeurig beschreven, welk beheer (maaien, beweiden of een combinatie daarvan) toegepast moet worden. Deze bepalingen zijn vastgelegd in de nieuwe pachtcontracten voor de agrarische percelen, die eigendom zijn van de bondsstaat, de deelstaat Nordrheinland-Westfalen en de protestantse kerk.

Figuur 1. Toponiemen op Salmorth

De jaartallen geven aan wanneer de betreffende strang of geul het hoofdbed van de Rijn was.

Het grootste deel van het gebied is open grasland. Om een goede indruk te krijgen van de broedvogelfauna moet men in dergelijk terrein minimaal zeven bezoeken brengen (van Dijk, 1985). In open agrarische gebieden zijn vroege ochtendbezoeken minder belangrijk dan in andere landschapstypen (zie tabel 3 van de BMP-handleiding. Bijna geheel Salmorth is minimaal zevenmaal geïnventariseerd: 2 vroege-ochtend, 3 overdag, 1 avond/vroege nacht, 1 nacht. Voor de vroeg in de ochtend zingende broedvogels van ruigtes, struwlens en bomen tellen overdagbezoeken voor 0,5 en avond- en nachtbezoeken geheel niet. Voor deze vogels zijn er dus slechts $2 + (3 \times 0,5) = 4,5$ geldige bezoeken. Voor de soorten, die na half april arriveren, zoals Tuinfluiters, Tortelduif, Wielewaal en Bosrietzanger, is dit aantal zelfs maar 3,5. Het zal duidelijk zijn, dat er te weinig bezoeken gebracht zijn voor een complete inventarisatie van de struik- en boomvogels. De gevonden aantallen van deze soorten kunnen alleen als een minimum beschouwd worden.

LIJST MET BEZOEKEN

Datum	Tijd	Aantal teams	"Teamuren"
7.03	14.00-17.00	1	3
27.03	15.00-17.30	1	2,5
7.04	15.00-18.00	1	3
13.04	7.30-12.00	2	9
15.04	9.00-12.30	1	3,5
20.04	17.00-20.00	1	3
26.04	13.00-18.00	1	6
10.05	18.30-23.30	1	5
17.05	16.00-19.00	1	3
23.05	10.00-13.00	1	3
26.05	5.30-11.00	1	5,5
28.05	17.00-21.30	1	4,5
30.05	15.00-20.30	1	5,5
4.06	15.00-22.00	1	7
5.06	15.00-18.30	1	3,5
13.06	17.00-21.30	1	4,5
14.06	18.00-23.00	1	5
16.06	13.30-18.00	1	4,5
19.06	17.00-20.00	1	3
24.06	2.30-10.00	2	15
25.06	18.30-22.00	1	4,5
27.06	18.30-24.00	1	5,5
7.07	18.00-22.00	1	4
12.07	3.30- 8.30	1	5
19.07	4.00- 7.00	1	3
27.07	19.00-23.00	1	4
		----- +	----- +
Aantal bezoeken:		28	Tot. uren: 125

Er werden 28 veldbezoeken gebracht. Bij ieder bezoek werd circa een vierde deel van het totale gebied, dat 900 ha groot is, geïnventariseerd.

Bij de nachtbezoeken werd een cassette recorder gebruikt ter inventarisatie van steenuilen. Er is niet met behulp van geluid gezocht naar Patrijzen.

Bij de interpretatie werden de criteria van de handleiding voor het Bijzondere Soorten Project (Anonymus, 1986) gevolgd met in achtname van een aantal waarschuwingen in het boek Vogelinventarisatie.

BROEDVOGELS

In onderstaande tabel staan de aantallen waargenomen broedparen. Voor de soorten in hoofdletters betreft het reële getallen volgens de gestandaardiseerde BSP-methode. Dit zijn de vogels van het open grasland op Salmorth en de vogels, die daar een beperkte verspreiding hebben, zoals Kleine Bonte Specht en Nachtegaal.

Over de soorten met een * worden nadere opmerkingen gemaakt. Van de soorten met een "K" is een kaart opgenomen.

		aantal broedparen (voorkeurs)nestelbiotoop	
BERGEEND * (K.13)		3	konijneholten nabij water
Boerenzwaluw	min.	14	dorp, boerderijen
Boomkruiper	min.	8	populierenbosjes en -lanen
Bosrietzanger	min.	17	ruigtes
Braamsluiper	min.	1	heg
BUIZERD *		3	populierenbosjes
Ekster	min.	3	struweel
Fazant	min.	7	?
Fitis	min.	3	struweel
GELE KWIKSTAART * (K.6)		40	vochtig grasland en akkers
Grasmus (K.3)	min.	18	ruigtes, struweel
GRASPIEPER * (K.8)		41	vochtig grasland
GRAUWE GORS * (K.2)		5	grasland met zuring en distels
Grauwe vliegenvanger	min.	9	populierenbosjes en -lanen
Groenling	min.	2	dorp
Grote Bonte Specht	min.	4	populierenbosjes
Grote Lijster	min.	3	populieren
GRUTTO * (K.9)		11	vochtig grasland
HAVIK *		1	populierenbosje
Heggenus	min.	3	struweel
Holenduif	min.	2	populierenbosjes
Houtduif	min.	35	struiken
Huisemus		+	gebouwen
Huiszwaluw	min.	95	dorp
Kauw	min.	2	dorp en boerderijen
KERKUIL *		1	dorp
KIEVIT * (K.11)		60	akkers, nieuw ingezaaid of vochtig grasland
KLEINE BONTE SPECHT *		1	populierenbosje
Kneu		12	?
Koekoek	min.	2	?
Koolmees		16	bomen
KWARTEL *		1	nieuw ingezaaid grasland
KWARTELKONING * (K.1)		5	hoog gras
Matkop	min.	2	populierenbosjes
MEERKOET		10	plassen
Merel	min.	46	bomen en struweel
NACHTEGAAL		1	struweel
Pimpelmees	min.	7	populieren
Putter	min.	5	dorp
Rietgors	min.	4	vochtige ruigtes
Ringmus		+	boerderijen, dorp

SCHOLEKSTER * (K.10)		3	akkers, uiterwaard
SLOBEEND * (K.14)		4	hoog gras langs water
Spreeuw	min.	8	gebouwen en populieren
Staartmees	min.	1	struweel
STEENUIL * (K.15)		8	knotwilgen, schuren
Tijftjaf	min.	39	populierenlanen en -bosjes
TORENVALK (K.16) *		2	eksternest, nestkast
Tortelduif	min.	4	struweel
Tuinfluiter (K.4)	min.	31	struweel
TURELUUR * (K.12)		3	hoog, vochtig grasland
VELDLEEUWERIK (K.7)		32	vochtig grasland
Vink	min.	33	bomen
Wielewaal	min.	2	populierenbosjes
WILDE EEND		20	natte tot vochtige ruigtes
Winterkoning	min.	37	struweel en ruigtes
Witte Kwikstaart	min.	9	boerderijen, (ook rijnoever?)
WULP *		1	droog grasland
Zanglijster	min.	2	struweel
Zwarte Kraai	min.	8	bomen
Zw. Roodstaart	min.	3	dorp en boerderijen
Zwartkop (K.5)	min.	32	bosjes en struweel

Opmerkingen:

Bergeend

Op de waddeneilanden, mogelijk ook elders, is een groot deel van de populatie gepaard, maar broedt niet. Alleen nestlokalisatie kan een betrouwbare aantalschatting opleveren (Hustings e.a., 1985). Op 5 juni werd een paar met 11 pulli waargenomen op de Scholle. Blijkens pootafdrukken heeft het broedgeval plaatsgevonden in een konijnehol op de oever van het meest westelijke plasje. Op 16 juni was het paar met de 11 jongen op dezelfde plaats; op deze dag werd ook een paar met 7 jongen gezien op de Altrhein ter hoogte van Willigenpass. Dit paar is waarschijnlijk identiek aan de bergeenden, die begin mei bij de kolken aldaar aan de binnenzijde van de Altrheindijk werden gezien. De plaats van het nest is niet bekend. Eind mei werd een paartje bergeenden gezien, dat lopend verdween in de ruigte op de oever van de Rijn bij het Schänzerfeld (mededeling J. Peters). Ook hier wijzen pootafdrukken in een konijnehol op een broedgeval. Over het broedresultaat is in dit geval niets bekend.

Buizerd

In drie populierenbosjes broedde een buizerdpaar: op de Scholle, op het Schänzerfeld en bij het voormalige Forsthaus. Deze beide laatste hebben jongen gehad; het broedgeval op de Scholle is mislukt.

Gele Kwikstaart

Een grote concentratie in de Kirchengemeinde. Verder onder meer langs de Altrhein, de zomerdijk en in de Pappelstrang inclusief de omringende akkers.

Graspieper

Laag gelegen graslanden, bijv. in de Kirchengemeinde en in de uiterwaarden van de Altrhein.

Grauwe gors

Naast 5 zingende mannetjes op Unter-Salmorth, ook nog twee aan de zuidzijde van de Altrhein buiten het gekarteerde gebied. De zangposten waren veelal zuringplanten.

Grutto

Door het vroege broedseizoen was het broedsucces van de Grutto dit jaar hoog. Op 4 juni werden in de uiterwaarden van de Altrhein ter hoogte van Griethausen 5-6 vliegvlugge jongen gezien. Op 25 mei alarmeerden twee paar in de Kirchengemeinde. Deze hadden zeer waarschijnlijk jongen. Tot 13 juni werd door deze vogels in dit gebied hevig gealarmeerd. Ook in de Pappelstrang heeft een paar jongen gehad.

Havik

In een populierenbosje op het Schänzerfeld heeft een havikpaar drie jongen grootgebracht.

Kerkuil

Tot half april verbleef een Kerkuil in de schuren van de heer Lies in Schenkenschanz. Op 27 juni werd 's nachts een grote uil gezien, die het dorp uitvloog. Waarschijnlijk was dit een Kerkuil. Uitwerpselen van een roofvogel of uil op de kerktoeren wijzen op een mogelijk broedgeval aldaar.

Kievit

Op Ober-Salmorth en het Schänzerfeld e.o. broedt een groot aantal Kieviten (minimaal 46 paar) op akkers en nieuw ingezaaid grasland. Het betreft percelen met erwten, mais en bieten. Deze Kieviten werden vrijwel allemaal geteld op 26 april. Van deze paren zijn eerder in de loop van maart of april al eieren door landbouwwerkzaamheden verloren gegaan. De legfels van eind april zijn voor een groot deel uitgekomen, getuige paren met jongen in mei en juni, onder andere langs de Altrhein. Zeven paar op Ober-Salmorth en alle zeven paar van Unter-Salmorth broedden op normaal grasland.

Kleine Bonte Specht

In het populierenbos op de Scholle bevond zich een territorium van de Kleine Bonte Specht.

Kwartel

Op 5 juni werd een Kwartel gehoord in een nieuw ingezaaid grasland nabij Mövenpool. Kort daarna is dit perceel gemaaid.

Kwartelkoning

Vanaf 10 juni werden Kwartelkoningen gehoord op Unter-Salmorth. Nadat kort na 15 juni bijna alle hooilanden gemaaid waren, weken de vogels uit naar enkele ongemaaide delen: Biesenstrang, de uiterwaard ter hoogte van de Middelpoll, een greppel in de Middelpoll zelf en een laagte met veel distels op de grens van de Scholle. In dit laatste perceel riepen op korte afstand van elkaar maar liefst drie mannetjes. Het exemplaar midden in de Middelpoll werd maar eenmaal gehoord en kan daarom volgens de BSP-criteria niet als broedvogel aangemerkt worden. Vanwege de aanwezigheid van drie Kwartelkoningen heeft het Forstamt het maaien van het grasland in de laagte op de grens van de Scholle uitgesteld. Eind juli riepen hier nog Kwartelkoningen. Gezien een onderbreking van de roepactiviteit in de eerste helft van juli is het goed mogelijk dat in dit perceel daadwerkelijk gebroed is.

In de Biesenstrang werd, kort nadat hier eind juni vee ingeschaard werd, geen Kwartelkoning meer gehoord.

Scholekster

Twee paar Scholeksters broedden op akkers (erwten en mais) en een paar in de uiterwaard van de Altrhein. Het legsel ter hoogte van Willigenpass ging door hoogwater verloren. Op 14 juni werd het nest onder water aangetroffen. Het paar op de erwtenakker nabij de Pitzenhof werd op 16 juni met drie jongen op de oever van de Altrhein gezien.

Tot medio mei hield zich een paartje op in de uiterwaard van de Altrhein ter hoogte van Schenkenschanz. Nadat hier vee ingeschaard was, verdwenen deze vogels. Het is mogelijk, dat dit het paar is, dat daarna opdook bij Willigenpass.

Slobeend

Op 26 mei werd een wijfje met kleine jongen gezien op het plasje aan de binnenzijde van de dijk bij het veer. Het betreft waarschijnlijk de broedvogel van de uiterwaard direct ten westen daarvan. In de Pappelstrang en naaste omgeving hielden zich in april en begin mei twee paar Slobeenden op. Volgens de BSP-criteria betrof het broedparen. Aangezien deze exemplaren na 10 mei niet meer gezien werden en de waterstand in de strangen dit jaar erg laag was, wordt betwijfeld of deze twee paar daadwerkelijk gebroed hebben, temeer daar mannetje en vrouwtje steeds tezamen werden waargenomen.

Steenuil

Zowel bij de Pitzenhof (mededeling Bölling) als bij Schenkenschanz hebben twee paar Steenuilen vlak bij elkaar gebroed. Het broedgeval in een knotwilg net ten noorden van Schenkenschanz heeft jongen opgeleverd.

Torenvalk

In een nestkast in een eik op het Schänzerfeld heeft een Torenvalk drie jongen grootgebracht. Verder was er een broedgeval in een eksternest op de Rijnsoever. Net buiten het onderzochte gebied, op het terrein van de oliefabriek Spyck, bevond zich een bewoond nest in een Italiaanse populier.

Tureluur

Op Unter-Salmorth hebben drie paar Tureluurs gebroed, waarvan twee in de Biesenstrang. Vanaf 26 mei werd hier door twee paar hevig gealarmeerd. Dit wijst op succesvolle broedgevallen.

Op 13 juni werd een paartje met drie grote jongen langs de Altrhein bij Willigenpass gezien. Het is mogelijk dat deze vogels afkomstig zijn van de overzijde van de Altrhein. Daar heeft in de Herrenward een Tureluur gebroed. Anderzijds werd op 13.04 een paartje bij de Pappelstrang op Salmorth gezien. Het is niet uitgesloten, dat er hier nog een vierde paar gebroed heeft, dat in mei aan de aandacht ontsnapt is.

Wulp

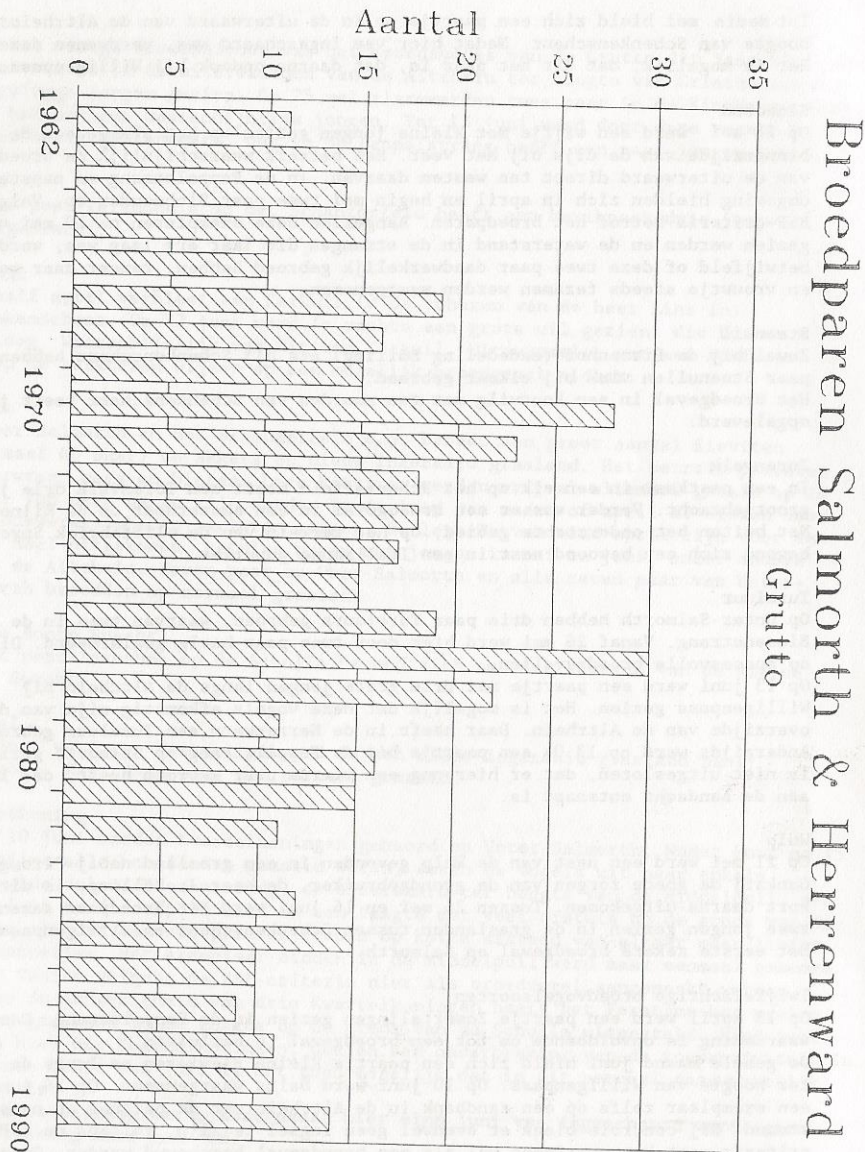
Op 21 mei werd een nest van de Wulp gevonden in een grasland nabij Pirongat. Dankzij de goede zorgen van de grondgebruiker, de heer J. Bölling, is dit legsel kort daarna uitgekomen. Tussen 26 mei en 16 juni werd het broedpaar samen met twee jongen gezien in de graslanden tussen Schenkenschanz en Willigenpass. Dit is het eerste zekere broedgeval op Salmorth.

Twijfelachtige broedvogelsoorten

Op 13 april werd een paartje Zomertalingen gezien in de Pappelstrang. Deze ene waarneming is onvoldoende om tot een broedgeval te besluiten.

De gehele maand juni hield zich een paartje Kleine Plevieren op langs de Altrhein ter hoogte van Willigenpass. Op 10 juni werd balts waargenomen. Op 16 juni zat een exemplaar zelfs op een zandbank in de Altrhein met de partner er naast staand. Bij controle bleek er evenwel geen legsel te zijn. Volgens de BSP-criteria moet het overigens wel als een broedgeval beschouwd worden. Op andere plekken waren in juni en juli ook paartjes Kleine Plevieren aanwezig. Deze vertoonden geen baltsgedrag.

Figuur 2. Aantal broedparen van de Grutto op Salmorth PLUS de Herrenward in de periode 1962-1990

DEELGEBIEDEN

Opvallend arm aan broedvogels zijn het beweidde gebied op de Scholle en het open graslandgebied tussen Schenkenschanz en Willigenpass. Deze gebieden liggen relatief hoog. De broedvogelrijkste graslanden liggen in het gebied Kirchengemeinde-Middelpoll. Karakteristiek zijn hier Graspieper, Grauwe Gors, Tureluur, Grutto, Kwartelkoning en Gele Kwikstaart. Ober-Salmorth met zijn afwisseling van vochtige strangen en akkers onderscheidt zich door een groot aantal Kieviten en behoorlijk wat Gele Kwikstaarten. In het struweel op de oever van de Rijn broeden veel Tuinfluiters, Zwartkoppen, Houtduiven, Tjiftjaffen en Merels. Het dorp kenmerkt zich onder meer door Putters, Groenlingen en een groot aantal Huiszwaluwen.

ONTWIKKELINGEN

Zeer verrassend was de toename van de Grauwe Gors in dit broedseizoen. In 1989 werd op Salmorth geen enkel broedgeval vastgesteld (Bekhuis e.a., 1990). Verheugend is ook het aantal Kwartelkoningen. Sinds 1971, toen 6 exemplaren in het centrale deel werden gehoord, waren er geen waarnemingen meer van Salmorth (van den Bergh e.a., 1986). Zeker voor de Grauwe Gors is de toename een gevolg van de extensivering volgens het beheersplan, die geleid heeft tot een explosieve ontwikkeling van zuring en distels in de graslanden op Unter-Salmorth.

Het goede broedsucces van de Grutto was dit jaar waarschijnlijk nog niet te danken aan de late maaidatum krachtens het beheersplan, maar aan het vroege broedseizoen. Als in de komende jaren het broedseizoen later op gang komt, kan de late maaidatum uiteraard een gunstig effect hebben. Mogelijk keert de stand van de Grutto dan weer terug naar het gemiddeld wat hogere niveau van de jaren zeventig (zie figuur 2). Deze aantallen, die betrekking hebben op Salmorth PLUS de Herrenward aan de zuidzijde van de Griethauser Altrhein, zijn ontleend aan Möller (1984). In die publicatie staat overigens een fout getal voor 1970. Het aantal moet zijn 25-30 in plaats van de genoemde 30-35. De stand van de Tureluur vertoont in de loop van de laatste twee decennia geen duidelijke trend.

Het eerste bekende zekere broedgeval van de Wulp op Salmorth is waarschijnlijk geen gevolg van het nieuwe beheersplan. Door onbekende oorzaak neemt de laatste jaren deze soort op een aantal plaatsen in het Nederlandse rivierengebied sterk toe als broedvogel, onder andere in de Liemers.

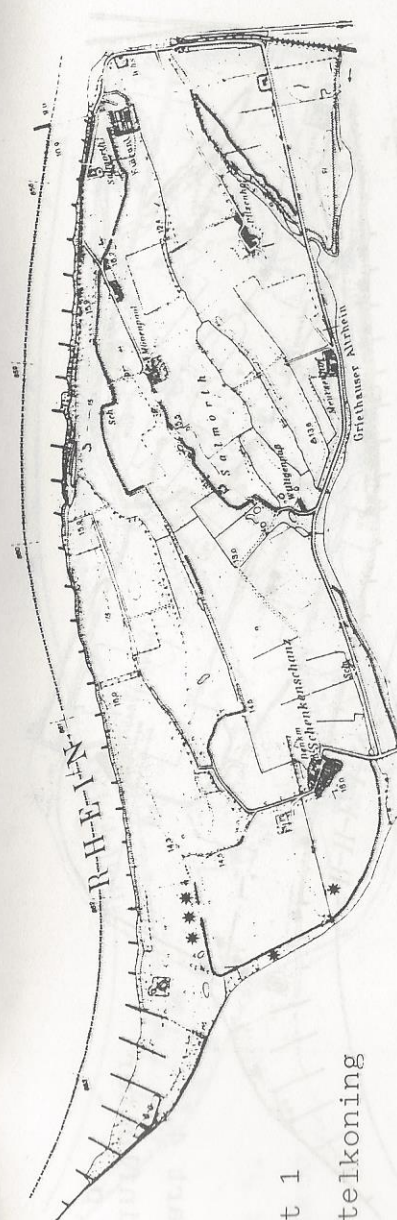
Helaas werden er, ondanks de intensieve kartering, dit jaar geen broedgevallen van Zomertaling en Paapje vastgesteld. In de jaren zestig broedden er jaarlijks 3-6 paar Zomertalingen en tot 5 paar Paapjes (Möller, 1972). Het Paapje is in 1969 als broedvogel verdwenen. De Zomertaling is sinds 1974 helaas geen jaarlijkse broedvogel meer. De achteruitgang van deze soort als broedvogel is waarschijnlijk een gevolg van de lagere waterstand in de strangen, die mogelijk samenhangt met de zichzelf steeds dieper insnijpende Rijn (Gerstberger, 1989). Misschien krijgt het Paapje, in navolging van de Grauwe Gors en de Kwartelkoning, de komende jaren nieuwe kansen door de extensivering van het beheer van de graslanden. In de jaren twintig broedde ook de Roodborsttapuit op Salmorth (Fuchs, 1929). Dit jaar werd begin juni een jonge, vliegvlugge Roodborsttapuit nabij Schenkenschanz waargenomen. Uit de kleurringen, die dit exemplaar had, werd evenwel duidelijk, dat dit exemplaar in de Duffelt geringd is en niet stamt van een broedgeval op Salmorth (H. Flunks, in brief). De extensivering kan evenwel ook voor deze soort nieuwe mogelijkheden op Salmorth scheppen.

Aantal broedparen van rode-lijstsoorten op Salmorth PLUS
de Herrenward

	jaren zestig (Möller, 1972)	1990
Bergeend	0-1	3
Zomertaling	3-6	0
Slobeend	2-5	5 (wv. 1 in Herrenward)
Kwartelkoning	?	5
Kleine Plevier	0-2	0
Scholekster	1-2	3
Wulp	0	1
Grutto	15-30	14 (wv. 3 in Herrenward)
Kerkuil	0-1	1
Steenuil	3-4	8
Gele Kwikstaart	> 50	42 (wv. 2 in Herrenward)
Graspieper	30-35	45 (wv. 2 in Herrenward)
Paapje	4-5	0
Grauwe Gors	?	7

LITERATUUR

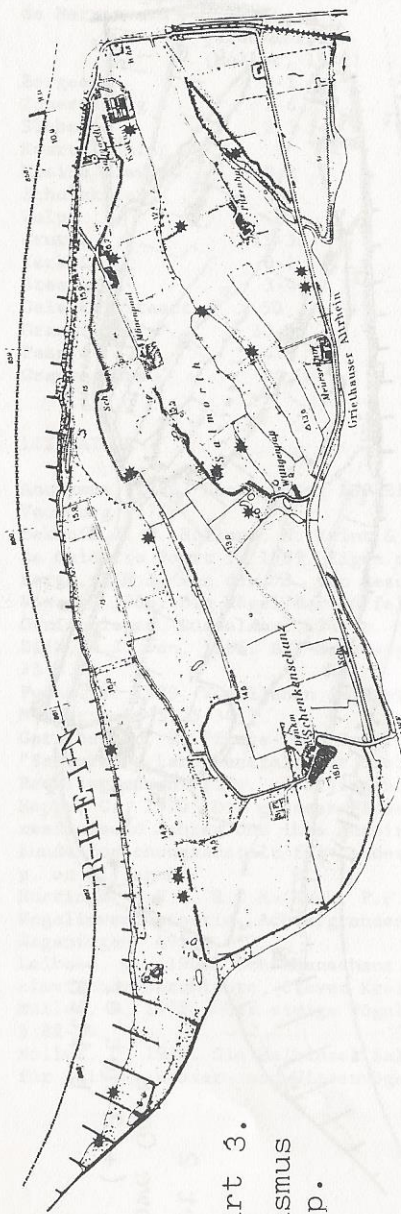
- Anonymus, 1986. Handleiding BSP Bijzonder Soorten Project (broedvogels). CBS, Voorburg. 37 p.
- Bekhuis, J. M. Holland, N. Kwant & R. Vogel, 1990. Karakteristieke broedvogels in de Gelderse Poort in 1989. Eigen uitgave. 155 p.
- Bergh, L.M.J. van den, J. van Leeuwen, D. Möller, G. Muskens, J. Thissen & D. Visser. 1986. Die Vögel der Düffel im Kreise Kleve. Gesellschaft Rheinischer Ornithologen, Düsseldorf. 246 p.
- Dijk, A.J. van, 1985. BMP Broedvogel-monitorproject handleiding. SOVON, Arnhem. 73 p.
- Fuchs, W. 1929. Vogelleben im Rheinwinkel an der Hollandgrenze. Die Natur am Niederrhein 5:25-34.
- Gerstberger, P. Pflege- und Entwicklungsplan für das Naturschutzgebiet "Salmorth". Landesanstalt für Ökologie, Landschaftsentwicklung und Forstplanung, Recklinghausen. 13 p. en bijlagen.
- Hoppe, C., 1970. Die grossen Flussverlagerungen des Niederrheins in den letzten zweitausend Jahren und ihre Auswirkungen auf Lage und Entwicklung der Siedlungen. Bundesforschungsanstalt für Landeskunde und Raumordnung, Bonn-Bad Godesberg, 88 p. en bijlagen.
- Hustings, M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S. M. Reijnen (red.). 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Pudoc, Wageningen. 495 p.
- Leibold, G., 1906. Schenkenschanz. Ein Zeitgemälde aus drei Jahrhunderten clevischer Geschichte. Clever Kreisblatt. Facsimileherdruk 1985, Bösmann, Kleve.
- Möller, D. 1972. Über einige Vögel der Halbinsel Salmorth/Kreis Kleve. Charadrius 3:82-94.
- Möller, D. 1984. Die Halbinsel Salmorth/Kreis Kleve ein zukünftiges Schutzgebiet für seltene Wasser- und Wiesenvögel? Der Niederrhein 51:78-81.

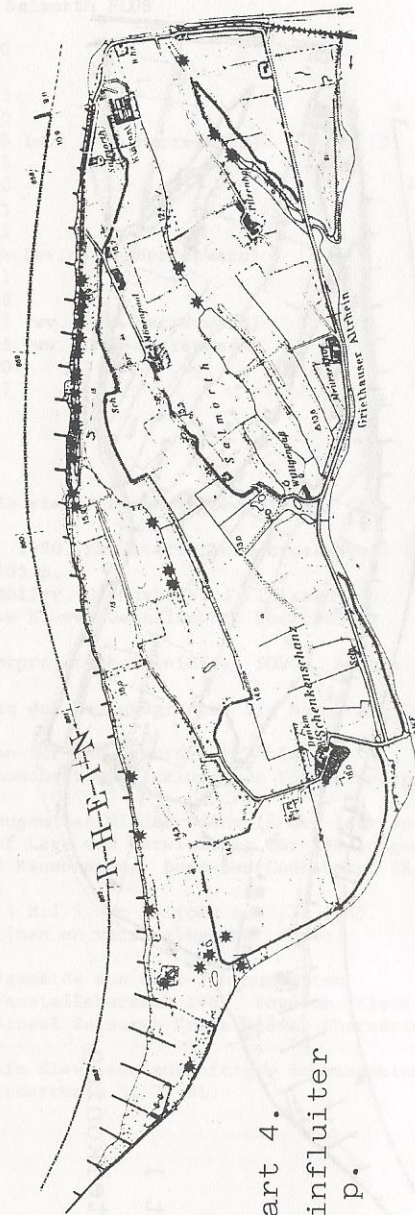
Kaart 1
Kwartelkoning
5 p.

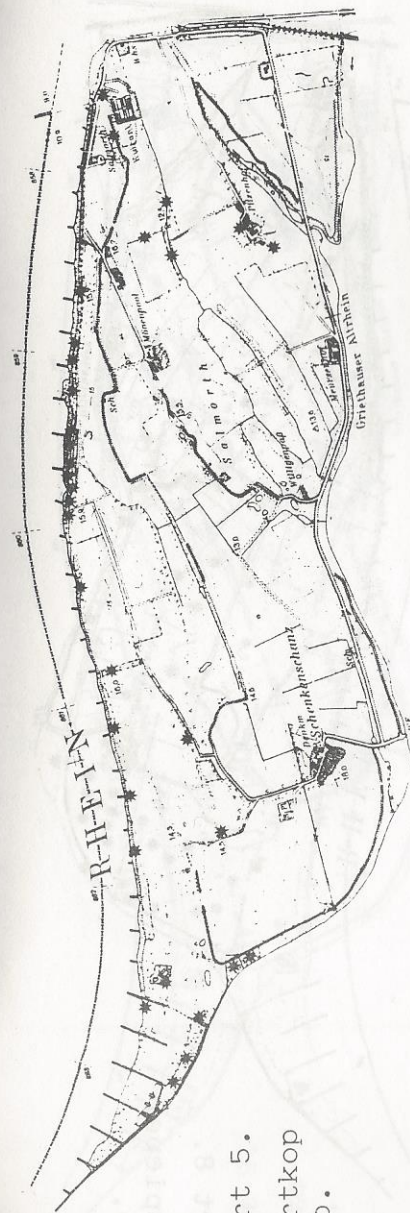
Kaart 2
Grauwe Gors
5 p. (+ 2 net er
buiten)

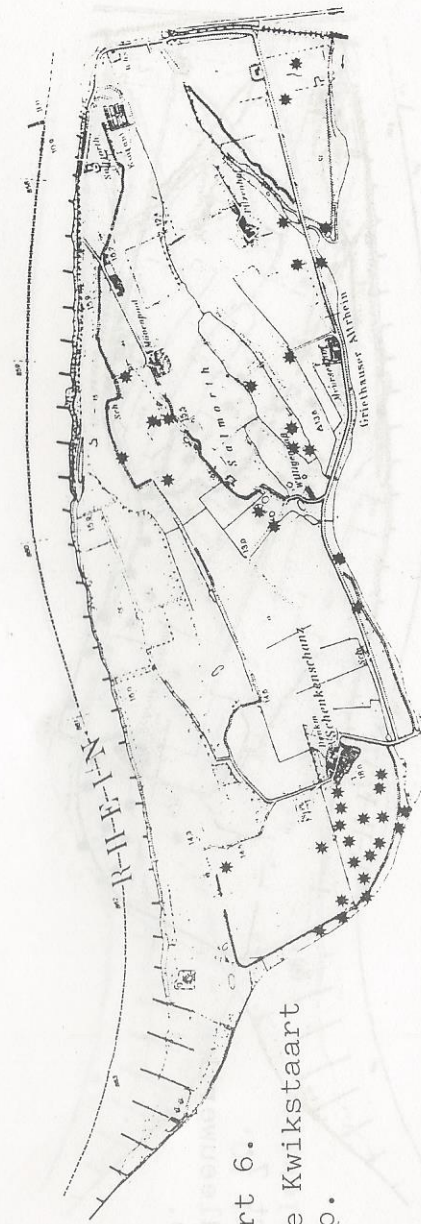
Kaart 3.
Grasmus
18 p.

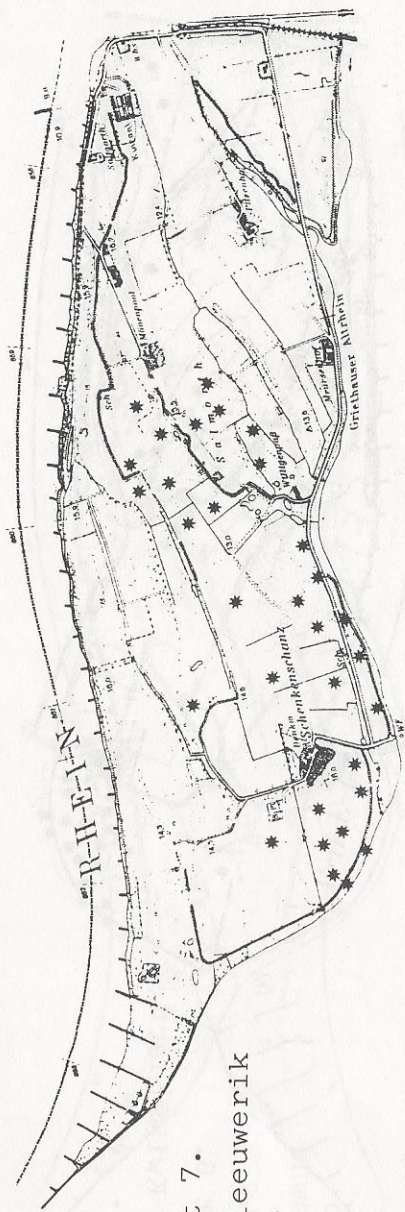
Kaart 4.
Tuinfluit
31 p.

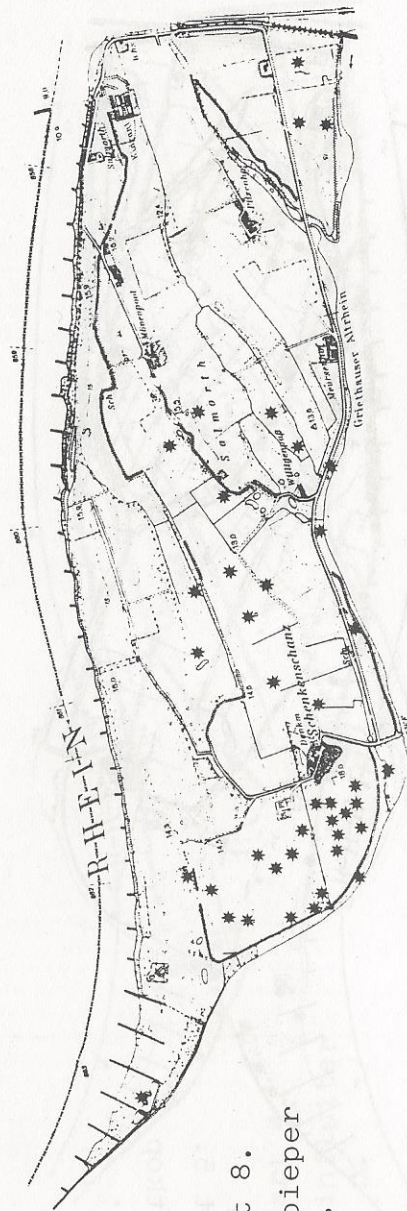
Kaart 5.
Zwartkop
32 p.

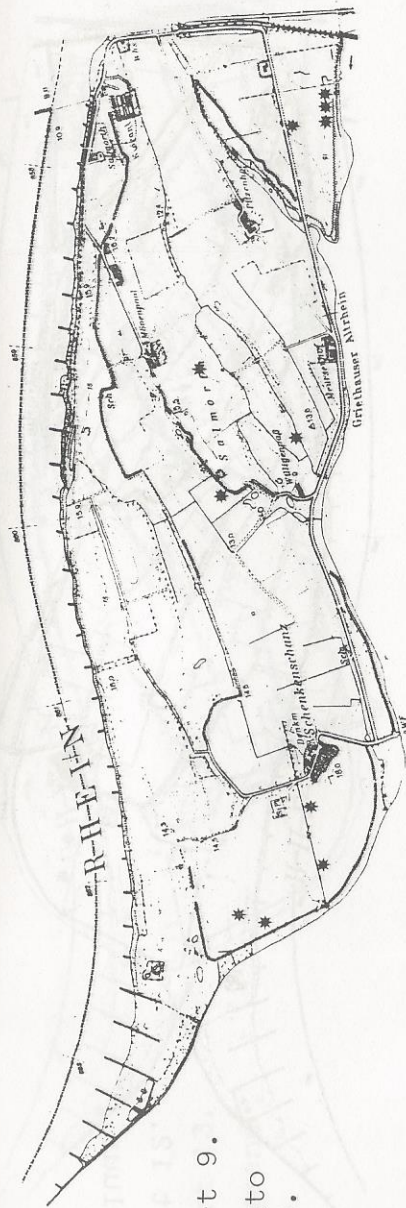
Kaart 6.
Gele Kwikstaart
40 p.

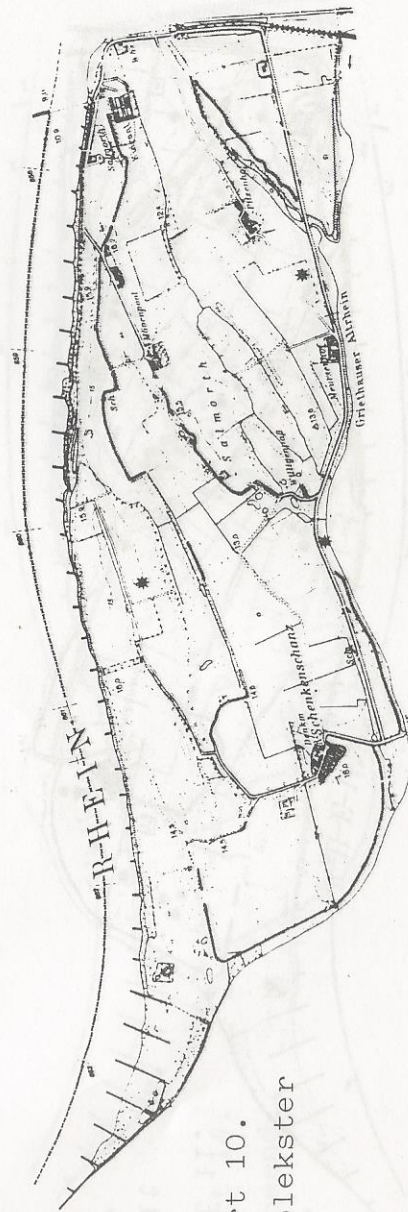
Kaart 7.
Veldleeuwerik
32 p.

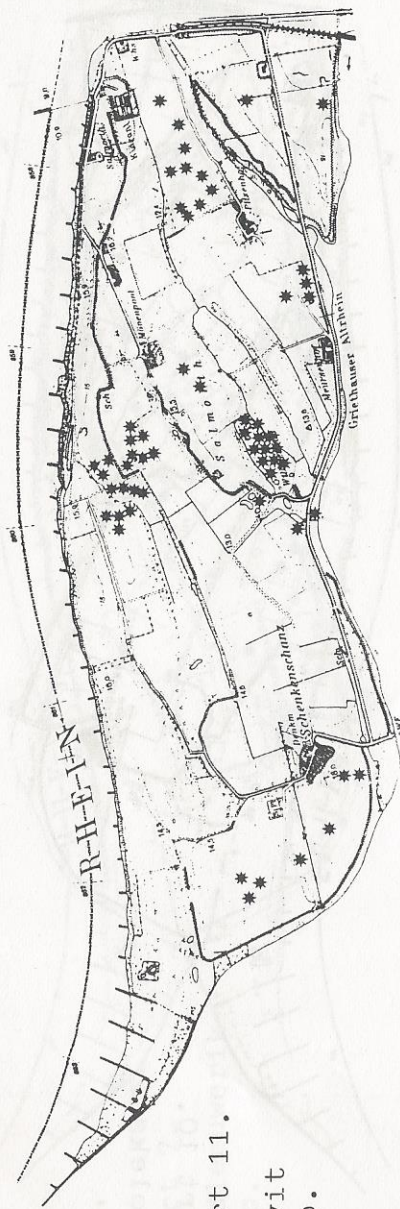
Kaart 8.
Graspieper
43 p.

Kaart 9.
Grutto
11 p.

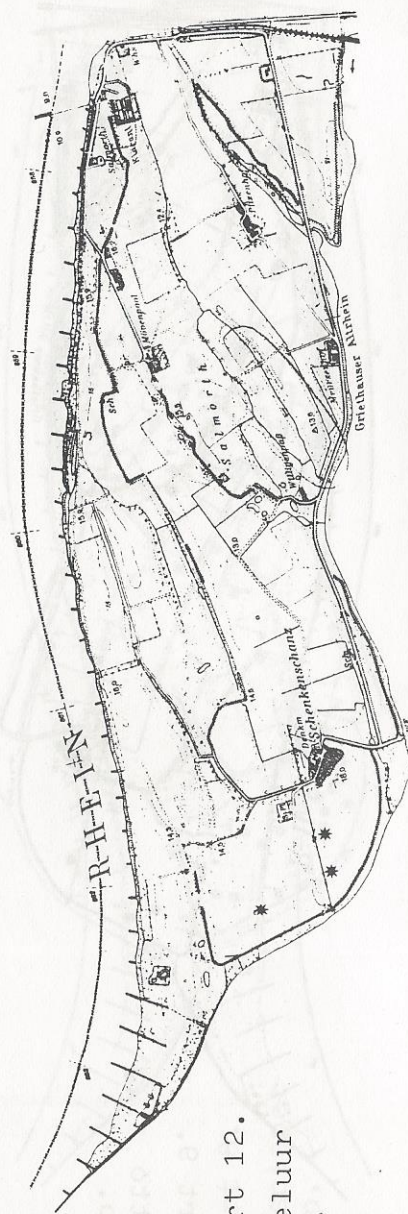

Kaart 10.
Scholekster
3 p.

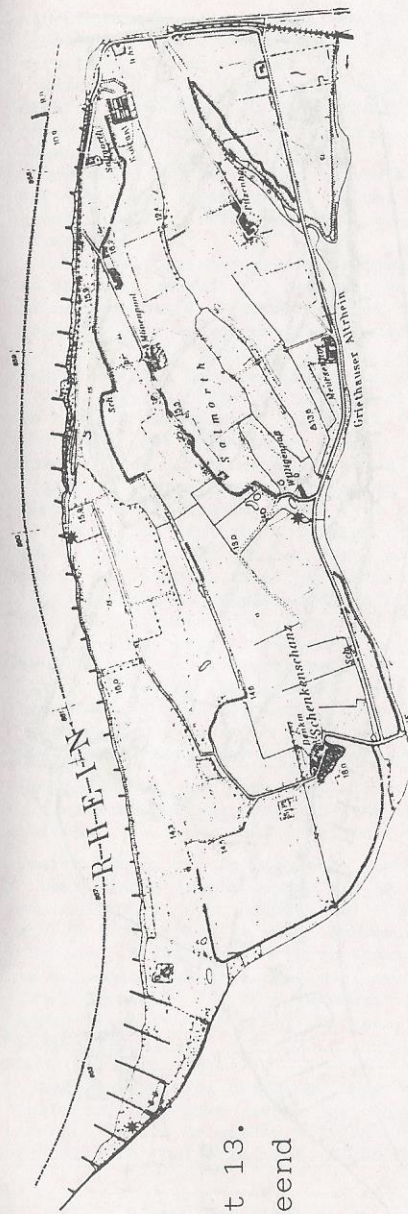
Kaart 11.

Kievit
60 p.

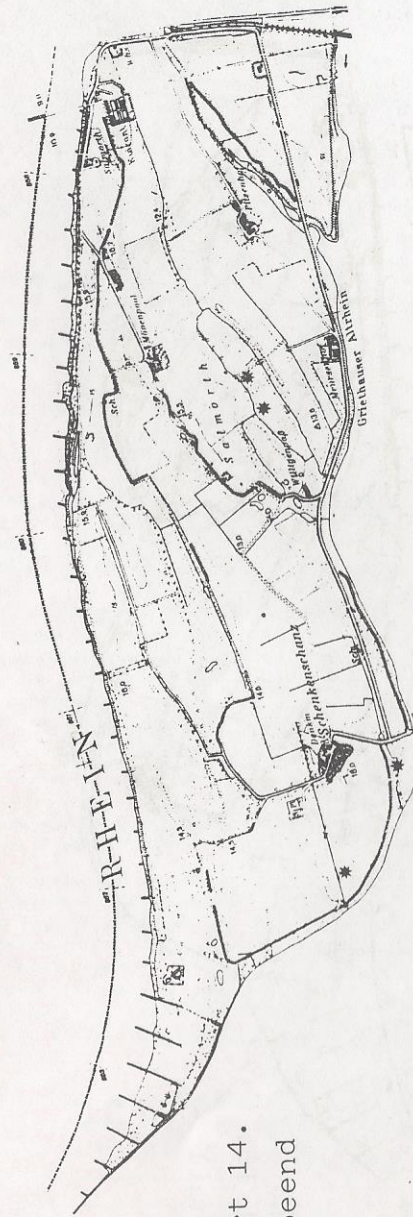
Kaart 12.

Tureluur
3 p.

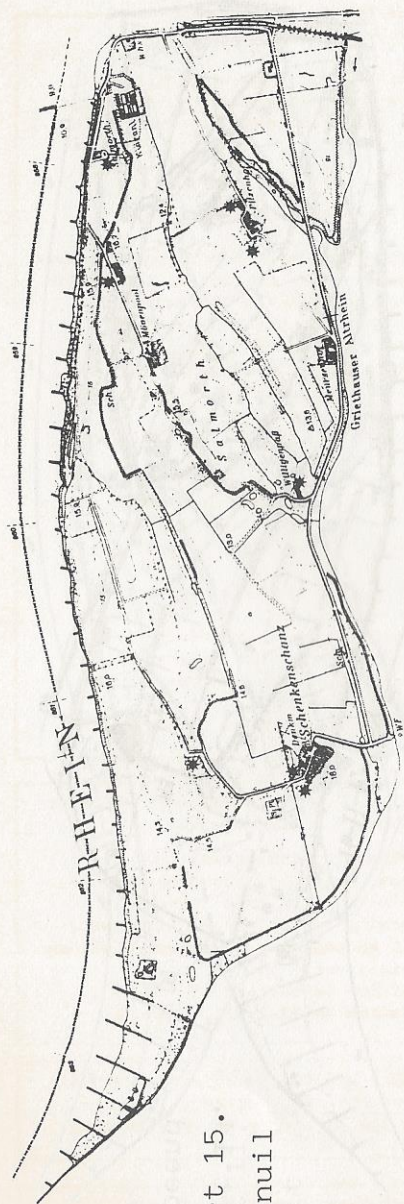
Kaart 13.

Bergeend
3 p.

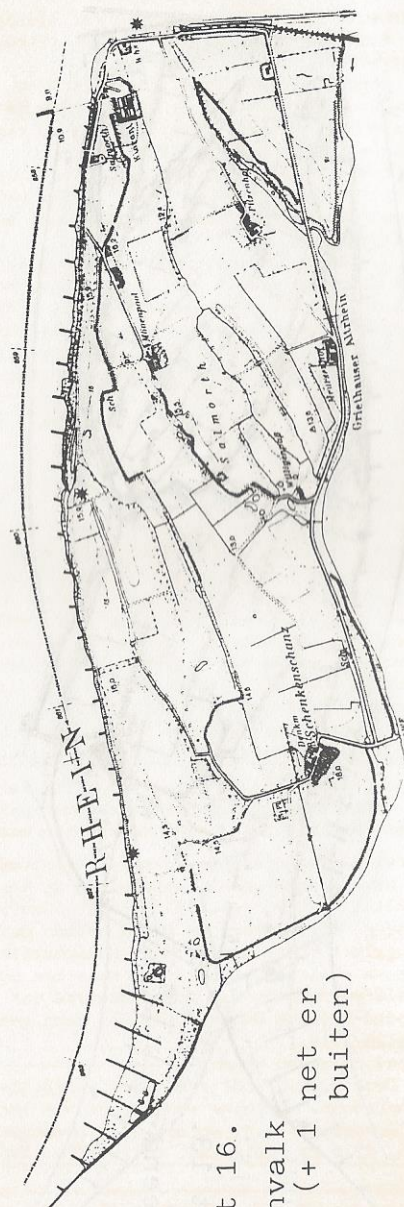

Kaart 14.

Slobeend
4 p.

Kaart 15.
Steenuil
8 p.

Kaart 16.
Torenvalk
2 p. (+ 1 net er
buiten)

J. Thissen & D. Möller